

Pagina 2

- Actualitatea pentru tineret
- „Porni Lucefărul...”; Despre o prietenie literară; Gală de teatru

- Ce și cit învățăm din viața unei personalități
- Zoe Dumitrescu-Buşulenga : „Aș vrea să-i învăț pe cei tineri să știe ce înseamnă Eminescu pentru noi”

Pagina 3

Pagina 5

- Cronica literară
- Eminescu și eminescianismul
- O privire către cei care vin
- Mircea Martin : Să nu ne speriem de tinerii poeți

- Poeme de Gheorghe Tomozei și Pavel Pereș
- Fragment de roman de Traian Dobrinescu
- Poezii de Petru Dunca

Paginile 6-7

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Scînteia

SUPLIMENT LITERAR-ARTISTIC

tineretului

Anul VIII
Nr. 2 (329)
12 pagini — 3 lei
Simbătă
16 ianuarie
1988

Patria în ianuarie

Decupat din peisajul atât de luminos al acestor ani, ianuarie ni se arată pătruns de innoirea firii, de elanul de a relua frumosul urcuș ce înseamnă edificare în patrie. În fiecare an, cînd vine ianuarie, știm că am mai suit o treaptă, știm că atîtea și atîtea mărețe înfăptuiri ne așteaptă să le dăm contur din gîndul nostru, din vrerea noastră, din munca noastră. În ianuarie începem, ca întotdeauna, a ne rotunji faptele cele noi, cele ce vin. Punem temelii. Și noi zidiri se prefigurează pentru ca din ianuarie în ianuarie, din prag în prag de an să privim spre noi înșine și spre patrie cu mindrie. Privim patria în ianuarie '88 și o vedem nouă, o vedem reinnoită, o regăsim, iarăși și iarăși, în elementele-i fundamentale : muncă pașnică, pace, prietenie, liniște creatoare. România socialistă, România anilor de aur ai „EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU”, România — chip al muncii, al omeniei. Fiecare ianuarie ne creează aceste tensiuni emoționale ce ne fac să ne aplecăm și mai mult spre chipul țării, să-i vedem imaginea ei care nu este altceva decît imaginea muncii noastre, a dăruirii noastre pentru ea. Sintem, noi, toți, destin în destinul ei, fiii ei, deopotrivă. Destinul ei comunist este destinul nostru, destin de muncitori, țărani, intelectuali, de oameni care trăiesc, gîndesc, muncesc, visează fierbinte în patrie. Avem planuri cutezătoare, planuri limpede trasate de partid, de secretarul său general, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU. Spiritul revoluționar în tot ce înfăptuim ne este mod de a fi. Muncim în România anilor „EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU”. Dăm întreaga măsură a pasiunii noastre, a talentului și priceperii. Ne-am format, ca specialiști, ca oameni ai unei inconfundabile și remarcabile spiritualetăți în cea mai glorioasă dintre epocile eroicei noastre istorii — „EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU”. Acestei epoci și excepționalului ei ctitor, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, îi aducem noi toți, omagiul de inimă și conștiință, omagiul de muncă și crea-

„SUPLIMENTUL LITERAR-ARTISTIC”

(Continuare în pag. a 11-a)

Fotografie de ION CUCU

Aș vrea să încep aceste rînduri omagiale despre poetul nostru național prin legătura, ca să-i zic așa, intertextuală pe care am făcut-o cu marele său prieten Ion Creangă, nu numai dintr-un capriciu al modei, ci, mai degrabă, aș spera să devină astfel evident, chiar în fatalitatea unei tablele aniversare, și un alt sens : nu știu alții cum sînt, dar eu, cînd mă gîndesc la viața-mi îmi pare că ea cură încet repovestită de o străină gură. Ce aș dori să se vadă dincolo de litera aparent gratuită a acestui nevinovat colaj care la primul nivel al semnificației pune în valoare, prin expresivitatea sa postumă, mitul nu

numai al unei mari prietenii omenești, dar și pe cel al unei corespondențe, chiar dacă involuntare, în planul jocului secund al mitologiei scrisului? Deci mai mult

pentru tot ceea ce a însemnat evoluția ulterioară a scrisului românesc ca valoare exponențială — sensul clasicismului ei înalt. Căci oare această străină gură nu

Un sens al clasicismului

decît alit : ceea ce poate să apară ca o butadă — chiar dacă bene trovato — pentru legătura intertextuală, de data aceasta profund naturală, între scripturile de aur ale celor doi mari artiști, ne relevă cu putere și claritate un sens major al unei opere exemplare

va să însemne acordul vocii auctoriale cu una de dincolo, esențială, care tinde să se lepede așadar de accidentele biografiei personale și să exprime nivelul axiologic al unui adevăr universal, al unui ego impersonal, mai real decît cel individual, tocmai fiindcă se confundă cu unul care îl transcende și

care îl face într-un sens nemuritor? Incercarea, efortul de a-și depăși eul personal, strict biografic, și de a se ridica la nivelul mitului, al unui eu impersonal, exprimat aici prin această străină gură, pe cît de funestă în aparență, pe atît de imperativă și revelatoare în esență, are la Eminescu ceva eroic, de sacrificiu al demurului (cum o și spune în alt loc : de plînge Demurgos, doar el aude plînsul), și exprimă un sens major al clasicismului de la care nu au încetat de atunci să se nutrească spiritele cele mai profunde și binecuvîntate ale neamului nostru.

DAN LAURENȚIU

Pagina 9

- Dezbaterea noastră : RESPONSABILITATEA FAȚĂ DE EMINESCU

- Poșta (ne) secretă a redacției. „Vorbiri și convorbiri” de Lucian Avramescu
- Poezii semnate de cei mai tineri autori

Pagina 10

Pagina 11

- Gabriel Garcia Marquez : Dragostea în vreme de ciumă
- Pași prin băutura planetei: Într-o dimineață, la Ipotești
- Tabela de marcaj

Patria în ianuarie

(Urmare din pag. 1)

ție, de spirit revoluționar și gînd inaripat.

Timp adinc și deplin, timp dens și timp tinăr, timp sărbătorec și timp de muncă și de sporită cu-tezanță.

Ianuarie 1988. Prin munca și creația noastră documentele Conferinței Naționale a partidului trec în perimetrul pulsînd și angajant al faptei. Cu acest ianuarie am intrat, totodată, în cel de-al treilea an al cincinalului. O viață economică, politică, socială, științifică și culturală dinamică — viața

României socialiste. Cu încredere am pășit, un popor întreg, însuflețit de înaltul exemplu și înflăcăratele îndemnuri ale celui mai iubit fiu al națiunii noastre, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, într-un nou an, un an care prin noi toți și pentru noi toți va fi rodnic, cu împliniri, rotund și dens în fapte pentru istorie.

Trăim, la cea mai înaltă temperatură a faptei, un timp generos al muncii pentru țară. Munca responsabilă, munca susținută, munca ziditoare de valori pentru istorie în timpul comunist al patriei

de azi este modul nostru defini-toriu de a fi și în această perioadă atît de densă în semnificații ma-jore. Mai uniți ca oricînd, mai înflăcărați ca oricînd de crezul și drumul nostru revoluționar, cinstim, prin muncă rodnică, prin gînd sărbătorec și conștiință de flacăra pe eroul națiunii — tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU — omul ctitor de istorie și destin comunist care, el cel dintîi, ne dă cea mai înaltă pildă de angajare revo-luționară și de muncă fără preget, în spirit comunist, pentru viitorul de aur al României.

Ce e nou în edituri
Interlocutor astăzi

Ilarie Hinoveanu

— Editura „Scrisul românesc” este purtătoare a unor vechi și bogate tradiții editoriale craiovene. V-am ruga, stimate Ilarie Hinoveanu, citeva cuvinte despre începutul ei.

— Editura noastră își are începutul cu 150 de ani în urmă în tiparnița instalată în Cetatea Banilor, de profesorul, cărturarul, pictorul și revoluționarul pașoptist Constantin Lecca; ea a fost reînființată acum 15 ani. Avînd un profil tematic complex, editura publică literatură social-politică, tehnico-științifică, beletristică, valorificînd cu precădere tradițiile culturale ale Olteniei și autorii din zonă.

— Care sînt cele mai recente apariții editoriale pe care le putem găsi în librării?

— Cititorii se vor putea întîlni cu citeva lucrări interesante care ilustrează toate direcțiile profilului tematic al editurii: Educație și reintegrare socială de Elena Bărbulescu și Velemin Radovan, Tehnica tranzacțiilor de comerț exterior (colectiv), Formele organizatorice ale conducerii și autoconducerii unităților administrative-teritoriale (colectiv), Bazele tehnice ale producerii, condiționării și păstrării semințelor agricole de C. Olaru și V. Marghitu, Probleme de fizică de Mihail Sandu, Munții sînt ai noștri (roman) de Oana Manolescu, Drumuri în cîmpie (proză scurtă) de Nicolae Fulga, Omul nețărnut (versuri) de Gabriel Chifu, precum și cărțile pentru copii Călătorie prin țara fericii de Alina Roșca și Povestii despre Mihai-Voinicu de Mihai Drăgoescu.

— Pentru că ați încheiat de curînd un an editorial, v-aș ruga să vă referiți la citeva volume care s-au constituit în evenimente editoriale.

— După opinia noastră, dar nu numai a noastră, avînd în vedere opiniile reprezentative ale criticii literare, m-aș referi la: Pagini inedite de Ștefan Odobleja, care dezvăluie noi fațete ale personalității marelui savant român, creatorul fundamentelor ciberneticii, ediție îngrijită de C. Negreanu; Introducere la un mod de a fi de Piu Șerban Coculescu (Pius Servien), de fapt prima reeditare a acestei opere remarcabile, apărută acum 50 de ani sub egida Editurii „Scrisul românesc” din Craiova, ediție îngrijită de Grigore Traian Pop; Izvoare narative interne privind revoluția de la 1821 condusă de Tudor Vladimirescu; Apă vie, apă moartă, volum de versuri de Marin Sorescu, care marchează o etapă distinctă în prodigioasa creație a cunoscutului poet; Lauda vieții, de Mihail Cruceanu. Aș întregi acest tablou cu excelentul roman Drum în tăcere, semnat de tinărul prozator craiovean Jean Băileșteanu, o frescă condensată a satului contemporan aflat sub impactul marilor transformări revoluționare socialiste, roman primit, cu real temei, atît de entuziast în paginile Suplimentului literar-artistic al Scintei tineretului, precum și romanul Munții sînt ai noștri de Oana Manolescu, marcînd un excepțional debut editorial în roman.

— Citeva dintre evenimentele editoriale ale anului 1988.

— Intenționăm să marcăm prin lucrări valoroase, de sinteză, cu contribuții originale, inedite, o serie de aspecte majore ale vieții politice și culturale din acest an; cum ar fi împlinirea a 70 de ani de la desăvîrșirea stăutului național unitar român, a 300 de la de la începutul domniei lui Constantin Brâncoveanu, a 600 de ani de la prima mențiune documentară a Rimnicului-Vilcea, a 150 de ani de la apariția primului periodic din Oltenia (revista săptămînală „Mozaicul”, sub redacția lui Constantin Lecca) etc.

Convorbire realizată de
ARETA ȘANDRU

ACTUALITATEA PENTRU TINERET

NOTE • INFORMAȚII • MICROINTERVIURI AGENDĂ • AVANPREMIERE • RECOMANDĂRI

„Pe drumuri depărtate”

După o excelentă ediție „Cella Delavrancea — Dintr-un secol de viață”, criticul și istoricul literar Valeriu Răpeanu ne propune volumul II și III din ediția critică „Pe drumuri depărtate” de Nicolae Iorga. Pasionat cercetător al operei marelui istoric, Valeriu Răpeanu întocmește o impresionantă ediție critică ce cuprinde tot aparatul unei atare întreprinderi de valorificare a moștenirii culturale, adică un studiu introductiv, note, comentarii, selecție de texte și bibliografie.

La Muzeul Literaturii Române

● În cadrul „Rotondei 13” a Muzeului Literaturii Române a fost organizată o dezbatere pe marginea dramaturgiei eminesciene. Au participat acad. Șerban Cioculescu, Virgil Brădăteanu, Gh. Bulgăr, Aurel Petrescu, Aurelia Rusu, Actoarea Maria Ploae și Adrian Pintea au interpretat un fragment din piesa „Bogdan Dragoș” de M. Eminescu.

● Joi, 21 ianuarie 1988, la sediul Muzeului va fi organizată o sesiune de comunicări consacrată aspectelor actuale ale valorificării patrimoniului literar național.

La Botoșani

Sub genericul „Porni Luceafărul...”, la Botoșani s-au desfășurat în această săptămînă memorabile acțiuni culturale. În școli, la cluburile întreprinderilor, în case de cultură, în cîncăurile literar-artistice au fost organizate, marți și miercuri, manifestări dedicate operei eminesciene, cunoașterii impresionantei creații eminesciene. ● Aceste manifestări prilejuite de ziua de naștere a lui M. Eminescu au continuat joi, 14 ianuarie 1988, la Pomiria („Itinerarii eminesciene”) apoi la Dorohoi unde a fost vernisată expoziția „Ilustrații la poezia lui Eminescu” și s-a desfășurat o șezătoare literară la casa de cultură. În aceeași zi, la ora 17, în Sala de marmură a Teatrului „M. Eminescu” din Botoșani s-a desfășurat reuniunea anuală a cîncăurilor din Suceava și Botoșani ale Uniunii Scriitorilor. Cu acest prilej a fost lansat concursul de poezie și critică literară „Porni Luceafărul...” (ediția a 16-a).

● Vineri, 15 ianuarie 1988, în cadrul „Itinerariilor eminesciene” au avut loc un pelerinaj prin Botoșanii lui Eminescu, apoi un popas scriitoricesc la Ipoștești unde s-a desfășurat colocolul „Eminescu și locurile natale” și a fost deschisă expoziția „Caielele Eminescu” (realizată împreună cu regretatul filosof C. Noica). „Zilele Eminescu” la Botoșani s-au încheiat cu șezătoarea literar-muzicală „Ce-ți dorec eu ție, dulce Românie”, desfășurată în sala mare a Teatrului „M. Eminescu”.

Calendar

Recent, la Întreprinderea poligrafică „Arta grafică”, a fost tipărit un calendar pe anul 1988, de o factură deosebită. Calendarul este structurat tematic și grafic în ideea omagierii Poetului Național. Filele calendarului — adevărate pagini de carte, prin frumusețea de gînd și simțire conținută de text și imagine — cuprind citate din manuscrisele eminesciene (fraze de adîncă meditație filosofică), vibrante aprecieri ale operei și personalității lui Eminescu, aprecieri datorate unor iluștri reprezentanți ai culturii românești și universale (pe lîngă prefața lui Titu Maiorescu la „Ediția princeps” din 1884, mai sînt prezente opinii aparținînd lui Nichita Stănescu, Ungaretti, Galaction, Noica, Claude Sernet, Argezei, Iorga, Eliade, George Călinescu etc.), poeme ale lui Eminescu, în dublă versiune, română și engleză (sînt reproduse traducerile lui Corneliu M. Popescu). Au fost folosite gravurile originale semnate de Aurel Bordenache, aflate în colecția personală D.I. Grumăzescu. Calendarul a fost realizat de către Combinatul de Utilaj Greu Iași (director ing. Gh. Buhac a cărui inițiativă este pe deplin lăudabilă) și a fost redactat cu dragoste pentru poezie de (nu se putea altfel!) poezii Adi Cristii (red. resp.), Nicolae Panait, Aurel Ștefanachi, Cassian Maria Spiridon.

Expoziție

La Casa Cărții din Drăgășani (Vilcea) este deschisă de mai multe zile expoziția tinerei plasticiene Cristiana Geodescu. Expoziția, reunind lucrări recente, confirmă — după Premiul I obținut la ultima ediție a Festivalului național „Cîntarea României” — o vocație și conturează un stil.

Seară literară

Biblioteca Județeană din Brașov a organizat o seară „Eminescu”, manifestare omagială cu un complex caracter cultural-artistic. Dintre acțiunile care au avut loc cu această ocazie menționăm — ca fiind deosebit de interesantă mai cu seamă prin finalitatea formativă ce va îmbogăți orizontul de cunoaștere al tinerilor iubitori de literatură — deschiderea unui curs de inițiere în poezia modernă, curs îndrumat de poetul și criticul literar Alexandru Mușină. În încheierea manifestării, au recitat din versurile eminesciene actoarea Teatrului Dramatic din localitate Ruxandra Dobre și Tudor George.

Poetul și cetatea

De curînd s-a desfășurat, la Pitești, concursul de poezie patriotică „Poetul și cetatea”, care a reunit tineri creatori din toate județele țării. Festivitatea de premiere a fost precedată de colocolul „Prezența poetului în cetate, Literatura Argeșului în anii Epocii Nicolae Ceaușescu”, la care au participat: prozatorul Aurel Maria Baros, poezii Dan Rotaru și Ludmila Ghițescu, criticii literari S.I. Nicolaescu și Nicolae Oprea. Premiile literare ale revistei „Argeș”, decernate cu această ocazie, au revenit poezilor: Paul Amet (Roșiori de Vede), Ion Tălmăciu (Rimnicu Vilcea), Dan Diaconescu (Slatina) și Grigore Grigore (Tirgoviște).

Lecturi fundamentale

Despre o prietenie literară

„Eminescu văzu în Creangă numaidecît geniul poporului român și fostul diacon deveni intruparea sociologiei lui naturiste. Deci el l-a întrebă pe institutor dacă n-a încercat să scrie ce știa să spună, și fie că acesta se gîndise să scrie și prinse acum inimă să arate plodirea lui, fie că fu străbătut deoată de această idee, fapt este că într-o seară junimiștii se pomeniră cu Eminescu la braț cu omul «bărdăhănos», îmbrăcat în haine de șeiac. Un moment fast al literaturii noastre, intrarea lui Ion Creangă, datorată lui Mihai Eminescu. Momentul este prezentat, cu deosebită putere de sugestie, de G. Călinescu în lucrarea „Ion Creangă” (Viața și opera). „Scrie, măi tată lăncule, scrie tot ce-ai spus — i-ar fi spus Eminescu — s-o audă și alții, că e minunat de bine!”. Creangă s-ar fi temut ca nu cumva să ridă «boierii» de el. În toamnă, însă, dus de Eminescu, citi la «Junimea». Soacra cu trei nurori, care și apărură la 1 octombrie 1875 în Convorbiri literare. «Junimea» fu încîntată.”

De două ori Shakespeare

Așteptăm două premiere cu piese de W. Shakespeare. Este vorba de „Visul unei nopți de vară” la Studioul I.A.T.C. în interpretarea studenților din anul IV actorie, clasa Olgăi Tudorache, ce se va reîntîlni cu publicul chiar în cursul acestei luni și de „Regele Ioan”, piesă shakespeare-iană aflată în repetiții la Teatrul de Comedie din București în regia lui Grigore Gonța și cu o distribuție ce cuprinde pe Silviu Stănculescu, Iurie Darie, Aurel Giurumia, Sanda Toma, Vladimir Găitan, Daniel Tomescu.

Un dicționar enciclopedic

Apariția recentă la Editura Medicală din București a „Dicționarului enciclopedic de psihiatrie”, lucrare monumentală aparținînd unui colectiv de tineri specialiști, sub coordonarea doctorului în științe medi-

cale Constantin Gorgos, poate fi considerată, pe bună dreptate, un adevărat eveniment editorial. Pornind de la o viziune interdisciplinară asupra cercetării psihicului uman reunind (acest prim volum și următoarele) circa 10 000 de termeni din domeniul psihiatricii, fiziologiei, fiziopatologiei, neurochimiei, endocrinologiei, neurologiei, sociologiei, etnologiei, antropologiei, informaticii etc, lucrarea se adresează nu numai psihiatrilor sau medicilor în general, ci și publicului larg, ea constituind un fericit prilej de îmbogățire a cunoștințelor într-un domeniu de profundă vibrație umanistă. Bogat ilustrată — reproduse de artă, teme și personaje celebre ale literaturii române și universale, portrete de personalități din lumea medicinei, filosofiei, științei și artei, fotografii, desene, grafice — impresionanta lucrare (prima de acest fel în literatura noastră, una din puținele chiar pe plan mondial) îmbogățește semnificativ un spațiu spiritual complex, argumentînd convingător valoarea medicinei românești contemporane, a științei și culturii românești în general. (G.N.).

— Să începem, stimată Zoe Dumitrescu Buşulenga, dialogul de față, pe care vă propun să-l așezăm în exclusivitate sub semnul omagierii Luceafărului, cu evocarea cunoscutei vizite a Poetului Național, pe vremea studiilor vieneze, însoțit de o delegație de studenți români, la domnișorul Alexandru Ioan Cuza. Era în 1870, de Anul Nou...

— Am socotit întotdeauna că această vizită face parte dintr-o anumită sferă de activitate eminesciană, și anume din cea politică. Am susținut încă de mai multă vreme că Eminescu, pe lângă largul orizont cultural pe care și-l deschidea în capitala imperială, se gîdea, eventual, la o carieră politică. De aci poate interesul lui pentru drept, pentru disciplinele juridice în general, pentru economie politică, pentru finanțe, pentru tot ceea ce ținea de linia de un profil de posibil conducător politic. Articolele pe care le-a scris în vremea studenției, interesul pe care-l purta istoriei românești, interes pasionant ce l-a adus, cum știm, la construirea unei mitologii întregi naționale, pe care nimeni nu izbutise s-o facă pînă la el, interesul lui, apoi, pentru românii de dincolo de granițele oficiale de atunci, pe care a încercat să-i strîngă la Putna, în faimoasa sărbătoare din vara lui 1871 — toate, absolut toate converg să-mi înălțarească opinia că și vizita la Cuza se înscrie între activitățile menite să sublinieze interesul poetului pentru istoria recentă, contemporană lui. Cuza reprezenta pentru Eminescu, tînr și entuziast, cred, un moment de, cum să zic, de culme, un moment de conexiuni, de direcții istorice esențiale, reprezentă momentul '59, adică momentul înfăptuirii Unirii. Și aceasta, pentru Eminescu, care avea o minte genială și cu încărcătură de premoniție politică extraordinară, înseamnă o previziune pentru ceea ce în inima lui se și înfăptuise deja, unitatea națională. Știm foarte bine că el preconiza, de altfel, o unitate culturală, care să precedă unitatea politică. Vizita la Cuza, deci, vizită în timpul căreia a fost foarte tăcut, rămînînd astfel ceasuri întregi după plecarea de la marele domnitor, l-a impresionat extraordinar și l-a marcat pentru multă vreme.

— Într-o „prelecție” din 1977, (înălă la Iasi și publicată de curînd în „Convorbiri literare”, evidențiat la Eminescu „meritul unic al unei identifiării totale cu spațiul național și cu timpul românesc”.

— Referindu-mă la categoria de timp, de „timp românesc”, așa cum l-am numit, am întotdeauna sentimentul că nici un alt istoric, gînditor și, poate mai puțin, scriitor român, cu excepția lui Sadovcanu, n-a avut cu atîta intensitate reprezentarea lui și n-a trăit identifierea cu această categorie istorică, cum a făcut-o Eminescu. Dacă a refăcut istoria pe marile ei direcții, pe marea ei traictorie, este evident că s-a identificat cu timpul național, pe care l-a asumat în întregime. Adică a strîns în sine, așa, ca într-un fel de receptacol absolut, ca într-un fel de contemporaneitate absolută, toată istoria românească. O simțea și-o trăia, fiindcă o știa ca nimeni altul. Și pentru că timpul simplu al istoriei i se părea caduc, i se părea fragil și perisabil — a construit cu de la sine putere, cu puterea genului, evident, un timp mare, un timp al remanentelor, adică un timp în care lucrurile să se proiecteze și să rămînă. Deci timpul nostru omenesc, „ucigător de forme”, cum ar fi zis Shakespeare, trece, timpul, macrotempul cosmic la Eminescu rămîne, pentru că el are nevoie, ca tot ceea ce este național, românesc, să nu fie supus perisabilității, să nu fie aruncat pradă timpului trecător. El are nevoie de o dimensiune, de o ordine în care proiectate, lucrurile să rămînă, să dăinuie veșnic. Și atunci operează poetul asupra materialului istoric. El aruncă în timpul mitic tot ceea ce i se pare demn să rămînă din neamul nostru. Și are nevoie, de ce, de acel macrotemp? Pentru că face din dimensiunile pe care le dă personajilor intrate în macrotemp, face din ele, cum să vă spun, pilda, exemplul pe care întregul neam trebuie în eternitate să le urmeze. Adică scînd din macrotemp cele mai vrednice personaje ale istoriei românești, el creează destinele exemplare, modelele, după care neamul trebuie să se orienteze ca să poată dăinui și ca să-și ridice prezentul, lamenabil după părerea poetului, la înălțimea trecutului. Vedeți, toată metamorfoza aceasta constituie la Eminescu o chestiune existențială. Adică el nu putea trăi fără modele într-un timp care i se părea teribil de decăzut și-atunci contraponderă satirei cumplite adresate contemporaneității o alcătuiește acest macrotemp, acest timp mitic în care el proiectează cele mai nobile părți din istoria românească, adică pe Decabal, Mircea, Stefan și, desigur, pe Cuza.

În ceea ce privește spațiul, așa zice că spațiul lui de predilecție, spațiul lui cîștigat prin cunoaștere directă, nemijlocită, prin pasiunea vaganță, ca să spun așa, a fost teritoriul românesc. Întregul teritoriu românesc, mergînd pînă pe granițele României viitoare, ale României de după Unirea cea mare. Eminescu, într-un chip cum alții n-au

făcut-o, nici măcar oamenii politici, a gîndit și a trăit Unirea înainte ca ea să fie realizată. Toți acei ani de vaganță, de rătăcire sau, cu un termen goethean, de pelerinaj prin toate teritoriile locuite de români, înainte ca ele să fie o țară, au fost, pentru poet, modalitatea de constituire a hărții interioare a României. El și-a construit o Românie integrală. Și aici a aplicat o proiecție mitică, fiindcă a arunca un peisaj înăuntrul tău, înseamnă a-i da o dimensiune mitică și, deci, a-l proiecta în eternitate.

Tot ceea ce este la Eminescu peisaj românesc, de la munte la mare, de la Blaj la Oravița — totul este subsumat acelei hărți a eternității românești pe care poetul a purtat-o totdeauna în el. — Care sînt, în viziunea dv., pornind tocmai de la cele afirmate pînă acum, trăsăturile caracteristice ale patriotismului eminescian?

— Patriotismul lui Eminescu este unul intrinsec gîndirii și ființei lui, este un patriotism congener cu făptura lui. Nu este un patriotism nici de paradă, nici de ostentație, nici clamat continuu. În clipa în care Eminescu devine ceea ce devine, în clipa în care în el se desfășoară aripa genului, în clipele acelea ale maturității supreme, Eminescu infuzează imensa lui iubire de neam fiecărui fragment din opera lui, indiferent despre ceea ce vorbește. Și asta vreau să subliniez la el, că aici nu e vorba

bogăție și de o capacitate de penetrație în gîndirea și opera eminesciană remarcabile, că s-au descoperit lucruri care de Călinescu nu fuseseră încă știute, că s-au dat la iveală ediții admirabile. Iată că sintem aproape gata, sper să fie gata, oricum, pînă la Centenar, ediția cea mare, monumentală, scoasă de Muzeul Literaturii Române, în continuarea ediției Perpessicius. Sper să înainteze cu succes și ediția Aureliei Rusu, și celelalte ediții, pentru că e loc pentru toată lumea. Repet mereu acest lucru pentru ca să se audă și să se știe.

Dar, cum spuneam, toate izvoarele despre poet, știute, cunoscute pînă la Călinescu, au fost concentrate de el într-un chip absolut magistral și, după părerea mea, de neîntrecut. **Viața lui Eminescu**, așa cum e ea scrisă, pentru că e scrisă de la o oarecare altitudine și eu, în general, eu personal încerc mai multă umilință față de Eminescu, pentru că el este de nealins, rămîne, într-adevăr, nepereche. Magistrale sînt și cele cinci volume tratînd despre opera lui Eminescu. Numai o minte scăpărătoare ca a lui Călinescu putea să opereze o astfel de sinteză genială. Dacă mai putem aduce ceva nou, aducem pe fragmente, pe detalii, îmbogățind ici-colo mici spații din ceea ce rămîne neacoperit la marele exeget. Altfel el a spus esențialul.

— Care sînt, după opinia dv., exegeții fundamentale ai lui Eminescu?

Zoe Dumitrescu Buşulenga

„AȘ VREA SĂ-I ÎNVĂȚ
PE CEI TINERI SĂ ȘTIE
CE ÎNSEAMNĂ EMINESCU
PENTRU NOI, PENTRU
NEAMUL NOSTRU”

despre un patriotism etnografic, à la lettre. La el totul palpita de iubire de neam, el a trăit și a gîndit esențialmente românește. Trăia cu o intensitate colosală, trăia nefericirea neamului, ca și bucuriile lui, foarte puținele lui bucurii, fiindcă istoria noastră a fost o istorie a vicisitudinii, trăia deci cu o intensitate colosală istoria concentrată a neamului. Și-atunci, indiferent că vorbește despre durerile lui în *Oda în metru antic* sau în *Rugăciunea unui dac*, sau în *Doină*, sau știu eu, în *Scrisoarea a III-a* despre țară, despre riu și ram, el este același îndrăgostit în eternitate de neamul acesta.

— În 1963, în colecția *Oameni de seamă a Editurii tineretului*, apărea monografia Mihai Eminescu, prima dv. lucrare închinată marelui poet. Ce aduce ea nou în cadrul exegezelor perioadei de-atunci?

— Cum am spus și altădată, într-un interviu care a fost foarte discutat, cartea aceasta a fost, așa, un fel de îndrăzneală a tineretului. Însă intenția mea a fost una foarte generoasă, dacă vreți: am dorit să fac o carte pentru tineret, o carte care să facă tineretului să iubească pe Eminescu. Am scris cartea aceasta din pură iubire pentru Eminescu, fiindcă aveam sentimentul că e nevoie de, cum să spun, de o replică la ceea ce fuseseră anii '50, la care mă aflasem martor, adică față de mutilările teribile aduse și vieții și operei eminesciene.

Asta am vrut eu să dau, o replică unei etape care-l deznădădușise pe Eminescu din conștiința noastră. Lucrarea mea a apărut în ultimele luni ale lui 1963, spre marea mea durere, pentru că, după cum știți, abia după Congresul al IX-lea s-a putut spune cu toată deschiderea, cu toată puterea, despre literatură și cultura românească ceea ce trebuia să se spună. Așa încît a fost o îndrăzneală, dar nu o regret astăzi, pentru că am încercat s-o așez sub ochii tineretului și am auzit voci tinere care mi-au mărturisit că, într-adevăr, l-au cunoscut pe Eminescu altfel după ce au citit această carte a mea, destinată clar, repet, tineretului românesc.

— Ce semnificație a avut pentru dv. „lecția călinesciană” despre Eminescu?

— E o întrebare foarte grea de semnificație, pentru că necesită un răspuns complex și diversificat. Sigur că Eminescologia ultimilor 15 ani este de o

— Am prieteni eminescologi și dacă am să-i numesc pe unii, am să-i supăr pe alții. Neîndoielnic însă, printre cei mai buni din ultima vreme, îi așez în frunte pe Constantin Noica și pe Edgar Papu. După aceea vin foarte buni eminescologi în fruntea cărora îl așez pe George Munteanu, dar aceștia doi mi se par a fi cei care au deschis perspective noi și noi direcții în exegeza mare eminesciană. Socot că ei au împlinit niște piloane care vor fi adevărate îndreptare pentru eminescologia viitoare.

— Dintre marii eminescologi din trecut nu foarte îndepărtat...

— Sînt foarte mulți și foarte valoroși, fiecare în alt fel, fiecare dînd lucruri fundamentale despre Eminescu într-o anumite direcție. Despre Călinescu am vorbit deja. Perpessicius, omul acesta care lucra cu ochelari de „n” dioptrii, și pe deasupra cu lupă, ca să poată descifra textul eminescian, omul acesta, cu imensa lui ediție, căreia și-a jertfit viața, pur și simplu vederea și viața, a făcut un act de eroism. Tudor Vianu, apoi, marele meu maestru, ilustra, față de Călinescu și Perpessicius, o altă direcție, punînd accentul pe analiză, pe stilistică, pe studii comparative, mai cu seamă, cu romantica germană. Desigur sînt, cum spuneam, foarte mulți cei care s-au ocupat de eminescologie, dar tripla aceasta: Călinescu, Perpessicius, Vianu, fiecare în direcția lui, stă mai presus de oricare alta.

— Lucian Blaga vorbea, strălucitor, în *Spațiul minoritic*, despre „Idea Eminescu”. Cum putem vorbi noi azi, în cultura noastră, despre perenitatea „Ideii Eminescu”?

— „Idea Eminescu”? N-aș vrea să răspund cu platitudine la această întrebare foarte dificilă, la ea trebuie să răspunzi în scris, să te gîndești doi ani. Nu pot să răspund așa, cu o improvizație, așa că o să vă rog să săriți peste ea. „Idea Eminescu” este pentru noi, pentru neamul nostru, o idee forță, ar trebui să fie pentru neamul nostru o idee forță. Nu știu în ce măsură izbutim s-o facem să devină idee forță. Pentru creșterea noastră intelectuală, pentru devenirea noastră spirituală, este o idee esențială. Mă tem să răspund...

— Ați răspuns deja...

— Știți, eu am un respect imens pentru Eminescu, așa imi vine să le spun tuturor: „Nu v-atingeți de el, că nu sintem vrednici”. Aș vrea să-i învăț pe

cei tineri să știe ce înseamnă Eminescu, pentru noi, pentru neamul nostru. Cînd vorbești despre el trebuie să simți acea spaimă sacră pe care trebuie s-o trăiești cînd te apropii de teritoriile, de ideile sacre. Fiecare român care știe ce-nseamnă cultură, viața spiritului, trebuie să gîndească astfel. „Idea Eminescu” este în cultura noastră o idee forță, o idee modelatoare.

— Ce importanță acordăți, între lucrările dv. dedicate poetului, volumului Eminescu și romantismul german?

— Aici, de fapt, merg mai departe, pe drumul pe care l-a indicat mai de mult profesorul Vianu. Venind direct la surse, am încercat o lărgire a investigațiilor, încă insuficiente după părerea mea, în această direcție a legăturilor poetului nostru cu spațiul german. Socot că n-am epuizat tot materialul pe care mi-am propus să-l parcurg, negăsindu-l în bibliotecile noastre. Investiții speciale în bibliotecile germane și austriece ar fi de mare folos extensiei acestei cercetări.

— Referindu-ne la bogata activitate pe care ați depus-o la Universitate, vă rog să-mi vorbiți despre alecătura aici, pentru o scurtă perioadă de timp, împreună cu Gh. Bulgăr și Ioan Alexandru, a primei catedre Eminescu la noi, împlinind un mai vechi vis al lui Pompiliu Constantinescu și al altor oameni de cultură români.

— Catedra Eminescu e, într-adevăr, prima la noi. Trebuie să mărturisesc cu tristețe, cu mare tristețe, că ea s-a soldat negativ, fiind desființată la cîțiva ani după înființare. Și cred că pot să trag o concluzie, o concluzie tactică: ceea ce trebuie pentru eminescologie nu este o catedră Eminescu, în care să se țină seminarii și ore de curs, trebuie un institut de vaste cercetări speciale Eminescu.

Adică de ce să existe un Institut „Goethe”, de ce să existe un Institut „Dante”, de ce să existe societăți „Victor Hugo”, „Baudelaire”, „Balzac” etc. și de ce să nu existe o societate de studii sau un institut de studii Eminescu? Numai așa s-ar putea face progrese esențiale cuprinzătoare în eminescologie, adică oficializînd, instituționalizînd veritabile cercetări interdisciplinare închinată operei eminesciene. Esențial e, deci, să promovezi studiile eminescologice, să faci să se confrunte opinii, să dezbăți documente, să așergi după posibilități de comparație noi, după noi repere în interpretare, să aplici metode rodnice în exegeza eminesciană. Toate acestea se pot realiza, după opinia mea, numai într-un institut de cercetare Eminescu, care să aibă filiale în toată lumea.

Eu cred că la o sută de ani de la moartea poetului putem să începem să ne gîndim la aceste lucruri.

— Plecînd de la modelul eminescian, ce sfaturi credeți că ar trebui urmate de un tînr intelectual român?

— Sigur că Eminescu trebuie să fie primul mare model cultural, nici nu încape vorbă. Primul mare model cultural românesc, pentru că altul de mărimea lui, evident, noi nici nu avem. El e național, el e genul național, întruparea inteligenței celei mai înalte a neamului, omul doplin al culturii...

Modelul Eminescu înseamnă, în primul rînd, o neprecupețită jertfă către cultură. Și, într-o epocă în care oamenii vor mai cu seamă bunăstarea și, știu eu, o viață agreabilă, e foarte greu să le spui: „Sacrificați-vă pentru cultură. Învățați limba germană tot atît de bine cit o știa Eminescu, faceți cu el măcar tentative de a traduce din Homer, faceți tentative de a traduce din sanscrită. Cel puțin atîta... Dacă puteți traduceți și pe Kant. *Critica rațiunii pure*”. Evident, dacă nu se descurajează un tînr cînd îi spui lucrurile acestea, înseamnă că Eminescu poate fi în continuare modelul cultural al vremii noastre, al timpurilor moderne.

— Ați participat, începînd din 1964, la numeroase congrese și reuniuni internaționale. Ați cunoscut mari scriitori, critici literari, oameni de cultură străini care au scris despre Eminescu. Cum este „privit”, cum este receptat Eminescu în lume?

— Trebuie să vă spun, încă de la început, că nu avem o viziune încheiată a ceea ce înseamnă necesitatea răspîndirii lui Eminescu peste hotare. Eminescu trebuie mai întîi reintrodus în spațiul de limbă germană, pentru că e un om de cultură germană, care a scris și a tradus din germană, fiindcă a fost, în genere, alit de familiarizat cu cultura germană. Trebuie să profităm de aceste evidențe. La lectoratele românești din această zonă, sînt necesare catedre Eminescu. Și-așa și-n Anglia, poate și-n America. Lectoratele acestea din străinătate, cel puțin unele dintre ele, să fie destinate răspîndirii lui Eminescu, dar unei răspîndiri inteligente și bine concepute. Eminescu trebuie diseminat în lume într-un chip extrem de îndeminat, fiindcă a merge peste hotare numai cu fragmente din opera sa nu înseamnă decît foarte puțin. Aceasta

Interviu realizat de NICOLAE ȚONE

(Continuare în pag. a VIII-a)

CARTEA DE PROZĂ

Trăirea prin artă *

Citim, indecoboște cu hulpavă curiozitate, tot ceea ce ni se oferă editorial în materie de mărturisiri autobiografice, fragmente de jurnal, de creație sau cotidian, rememorări din viața literară, aparținând celor pe care publicul îi numește, cu acel inefabil a-mestec de adulație și familiarism, „artiști”, „deci scriitorilor, muzicienilor, plasticienilor etc. de notorietate. Cauza? Poate omenească tentație de a afla cite ceva despre dimensiunea omenească a creatorului, poate dorința noastră de a întregi istoria de manual școlar, aridă în nuanțări, cu sporul de vitalitate pe care îl conferă literatura. Pentru că, în primă și ultimă instanță, „mărturisirile”, divers structurate și clamind cu mai multă sau mai puțină impetuozitate statutul de document, stau tot sub semnul literaturii proteice. Fluxul faptelor „așa cum au fost” devine prin transpunerea de sorginte scriitoricească, păstrându-și aura de autenticitate, flux epic. Astfel și nu altcum se prezintă situația și în ceea ce privește **Dintr-un secol de viață**, cartea recent apărută care reunește o bună parte dintre scrierile, variate ca gen, semnate de Cella Delavrancea, personalitate artistică și culturală, de accentuată distincție intelectuală, activă timp de multe decenii, pe multe planuri, în procesul de neîncrețată constituire a spiritualității românești. Sint prezente amintiri din perioada copilăriei și din cea a adolescenței (**Universul prieteniei și lumea frumosului**), restituiri, prin intermediul literaturii, de momente și locuri dragi autoarei (**Clipe de viață**), însemnări de călătorie (**Călătorii**), cronici muzicale și eseuri pe teme perene ale artei (**Arpegii în ton major**), portrete ale unor iluștri reprezentanți ai creației artistice în numeroase domenii (**Cei de ieri și cei de azi**), file de jurnal (**Pagini regăsite**). Ediția de față, îngrijită și alcătuită de Valeriu Râpeanu, căruia i se datorează și studiul introductiv, notele și comentariile de subsol, reține istorico-literare și utila bibliografie, nu reprezintă o simplistă și limitată reluare a volumului de **Scrieri** — apărut tot la Ed. Eminescu, în 1982 — ale Cellei Delavrancea. **Dintr-un secol de viață** cuprinde, în plus, peste o sută de pagini inedite, scrise în perioada 1982 — august 1987, precum și așa-numite **texte regăsite** (adică un jurnal ținut de scriitoare la vârsta de 14 ani, considerat vreme îndelungată pierdut) așezate alături cu un fragment din corespondența de familie. Marea absență, din acest tablou integrator ce mărturisește disponibilități artistice și exegetice multiple, o constituie proza autoarei. Totuși, proza — mai exact spus, legitățile interne de alcătuire și modalitățile de expresie ale acesteia — se manifestă, parca printr-o dublă răsfringere în oglindă, în două ipostaze. Pe de o parte, Valeriu Râpeanu desfașoară o adevărată strategie narativă pentru a lumina complex „subiectul” ediției pe care nu numai că a organizat-o cu rigoarea științifică proprie competenței profesionale înalte, ci, pe alocuri (vezi schița de portret, **Cella Delavrancea. O viață sub zodia esteticeului**, care prefătează volumul), a și literaturizat-o cu măsură și farmec. Cella Delavrancea ne este înfățișată, în unele pasaje, cu mijloacele folosite de obicei pentru dezvăluirea unui **personaj** de roman. Citabilă „in extenso” (necitată aici din motive de spațiu) este deschiderea amintitei schițe de portret — o descriere, cu turnură de frază balzacciană, a străzii bucureștene pe care locuiește scriitoarea, strădă văzută ca o oază de „trecut” în tumultul metropolei de astăzi, ca un posibil tunel al timpului care facilitează circulația (metaforică!) în ambele sensuri. Pe de altă parte, înseși însemnările Cellei Delavrancea aduc în scenă personalități artistice de prestigiu, reale, fixându-le în pagină gesturile sau spusele cu putere caracterizantă, construind cu tușe iuți și sigure de verb eboșe ale unor **personaje** de roman, personaje care au evoluat, de fapt, în marele „roman” al culturii românești. Barbu Delavrancea, Caragiale, Vlahuță, Hajdeu, pictorul Nicolae Grigorescu sau arhitectul Ion Mincu sint pentru noi figuri

tutolare, din panteonul spiritualității naționale. Ne împărtășim din profunzimea operei lor, dar nu îi vom fi cunoscut niciodată în „carne și oase”, nu vom fi putut fi niciind martori cotidienii lor treceri prin lume. Pentru Cella Delavrancea, contemporana noastră (și aici ar trebui să ne emoționăm, fără fandosclii de prisos, că o persoană care a stat la îndelungi „taciiale” cu geniul Caragiale trăiește într-un cartier invectinat), aceștia, și încă alții, sint cei care i-au însoțit începuturile de viață și de artă. Cu Mincu juca țintar, pe Caragiale îl incinta cu muzică, Vlahuță o plimba cu tramcarul și îi recita sacerdotal **cuvintele** geniului Eminescu, făcând-o să îl cunoască, astfel, deși Cella Delavrancea fusese aproape doi ani, în neștiința prunciei, contemporană cu Poetul. În vreme, Cella Delavrancea s-a apropiat și de alte personalități marcante ale artei românești și universale: Enescu, Brâncuși, Arghezi, Valery, Rilke... Memorialistica ei este vie, incitantă, plină de culoarea unei epoci sau a alteia, sensibilizată de lirism discret, invigorată de fina ironie. Nici urmă, însă, din histroionismul care invadează adesea (și face deliciul amatorilor de „birfe subțiri”) întreprinderile jurnalier. Ca și în proza Cellei Delavrancea, povestirea țintește întotdeauna sensul înalt al existenței. Observația penetrantă, harul de a exprima totodată convingător și exact se completează reciproc și configurează meditația mereu sobră, fie că este „comentată” viața, fie că este analizată arta. Așa cum ni se revelează în paginile cărții, Cella Delavrancea pare a fi optat definitiv pentru **trăirea ea artă**. Se întâmplă că însăși existența ei ne apare, uneori, în postura unei opere de artă. Valeriu Râpeanu subliniază puternica impresie provocată de cunoașterea îndeaproape a scriitoarei: „...de parcă totul de-a lungul acestei existențe ar fi fost absorbit de ideea de frumos în multiplele-i intruchipări”. De-a lungul unei vieți generoase cu ea, Cella Delavrancea s-a dovedit a fi generoasă cu confrății mai tineri într-ale artelor. A avut cuvinte frumoase pentru mulți, de fiecare dată pe merit, a susținut pe mulți. A încercat să nu-și muleze opiniile pe criteriul conjunctural. Nu s-a sfiit să își declare inaderența de gust la o valoare mult aplaudată sau la un fenomen cultural nou. La rindul nostru, nici noi nu trebuie să îi îmbrățișăm toate judecățile numai din ipocrite rațiuni de circumstanță omagială — trebuie doar să i le respectăm și, dacă ne simțim în stare, să inițiem un dialog intelectual. Multe dintre considerațiile estetico-etiche ale Cellei Delavrancea denotă o uimitoare modernitate de viziune, acea neperisabilă modernitate a clasicului, și, mai ales, conțin grăuntele luminose de adevăr. Un exemplu, **Despre perfecțiune**: „...Perfecțiunea devine tot mai rar cucerită, ferindu-se de viteza vieții de azi unde timpul nu cedează concentrării spațiului convenit exprimării. (...) Expresia cea mai nobilă a perfecțiunii rămâne totuși puterea morală, conștiința care înalță pe om deasupra animalului (...), dragostea de țară și bunătatea, cea mai bună armă împotriva invidiei, orgoliului și zgîrceniei, acești trei șerpi scăpați din cutia Pandorei care au nenorocit omenirea. Să fim optimiști (...). Armonia liniștii interioare nu se obține decât prin străduința neîncetată către perfecțiunea morală”. Cartea de față, omogenă în diversitate, nu lasă senzația de static, ci circumscrie mișcarea timpului și împlinirea unei personalități. Ea **viețuiește**, după cum observa Leon Kalustian într-un portret dedicat mai demult scriitoarei, datorită științei „fermecătoare a Cellei Delavrancea de a făuri eternități, din secunde și ore”. **Dintr-un secol de viață** pulsează intens în ritmul extraordinarei vitalități a unei inteligențe remarcabile și **de-serie** nicidecum un veac de singurătată, ci un veac de solidaritate cu cultura românească.

GABRIEL RUSU

*) Cella Delavrancea — **Dintr-un secol de viață**, Editura Eminescu, 1987.

CARTEA PENTRU COPII

Povești și enigme

Eugenia Zaimu a debutat cu versuri — „Semnul de oaspete”, Editura Albatros, 1976 — și a întărit acest debut, trei ani mai târziu, prin volumul de poeme „Cer părăsit”, apărut în aceeași editură. Am făcut această precizare pentru a înlesni o „explicație” a faptului că literatura căreia i se consacră, puțin mai târziu — și care o consacră — se află, în bună parte, sub aripa sensibilă și fremătătoare a Poczici. Este vorba de „Drumul zimbriilor” (Editura Junimea, 1981), „Bagheta magică” (aceeași editură, 1985) și „Vara enigmelor” (Editura Ion Creangă, 1987) — cărți culterate de o anume duioșie, peste care plutește un inefabil specific sugestiei poetice. Și care, într-un fel, recompun semnificativ una din direcțiile contemporane ale acestor arte.

„Drumul zimbriilor” — purtând titlul unei frumoase povești de vitejie strămoșească — este o carte în buna tradiție a literaturii de gen, scrisă cu mină sigură și talent, cu acea măiestrie care conferă legendei autenticitate, credibilitate. Cele mai multe povești sint de inspirație istorică, extrăgându-și substanța din lupta românilor pentru dreptate și neafrinare. Altele își au soriginea în valorile noastre morale, în acel cod etic de o noblete aparte, care ne-a individualizat și ne-a impus în rindul altor popoare. Curajul, cinstea, omenia, franchețea în sentimente și incoruptibilitatea în dragoste, cultul muncii, respectul pentru părinți (și străbuni), ospitalitatea, prietenia — sint câteva norme disimulate cu sensibilitate și preciepere, persuasiv și traicic.

Cealaltă carte, „Bagheta magică” — distinsă cu Premiul Consiliului Național al Organizației Pionierilor — face, așa zice, trecerea de la *clasic la modern*. Deși subiectul este plasat temporal în mileniul celălalt, pe la jumătatea secolului XXII, întâmplările țin de niște povești din care nu lipsesc eroi ca Iepurele-Năzdrăvan, Șarpele-cel-Întelept, Calul-cu-Stea-Argintie. Dinspre aceste povești — ale unei lumi nu atât trecute, cit ceva mai depărtate: dar nici atât de depărtate încât să presupună izolarea — le vin oamenilor cucerii de tehnică mesaje de înțelepciune simplă și candoare. Un astfel de mesaj constituie cheia ideatică a întregii cărți: „Nu trebuie să uitați nici o clipă că sintem tot timpul foarte aproape unii de alții, că numai binele și răul ne despart, așa cum numai binele și răul ne pot uni”. Faptul că aceste mesaje sint transmise acelor oameni împovărați de electronică prin intermediul propriilor copii asigură nu doar luarea lor în seamă, ci și garanția că ele nu vor fi uitate nici mai târziu, cind cei care, luind locul părinților, vor avea puterea de decizie.

În sfârșit, ultimul volum, „Vara enigmelor”, ne introduce într-adevăr într-un univers pe deplin științifico-fantastic, bine stăpinit, conceput cu inteligență și rigoare, cu sensibilitate. În carte este vorba de două lumi: a noastră — așa cum o vede autoarea prin anii două mii trei sute și ceva — și o alta, de dincolo de hotarele cunoașterii noastre; o lume superioară nouă în tehnică și dușmană în atitudine, care, dacă nu încearcă să ne suprimă, exersează pe pielea noastră „un experiment de supunere a oamenilor și de manevrare a lor”. După mai multe peripeții, ciudate și... credibile, se impune ideea fundamentală a cărții, în jurul căreia s-a brodat întreaga arhitectură de întâmplări: „Dorința nestrămutată de a păstra pacea și armonia planetei, a Universului”.

Eugenia Zaimu se dovedește, așadar, o autoare talentată, al cărei demers la formarea etică și estetică a celor mai tinere generații este pe cit de oportun, pe atât de nobil. Poate că s-ar cuveni, alături de numele ei, amintite — cu modestia necesară, desigur — și numele redactorilor care au îngrijit aceste cărți: experimentata Delia Damirescu și mai tinăra, dar pe deplin talentată, Ada Fărtăș, de la editurile „Ion Creangă” și, respectiv, „Junimea”.

ION ANDREIȚA

O scrisoare inedită a lui Tudor Arghezi

În cartea de evocări și interviuri, **Chipuri din viața literară** (București, Editura Minerva, 1970), I. Valerian publică citeva emoționante amintiri despre Tudor Arghezi, fericit intitulat **Intâlniri cu Tudor Arghezi**, ce cuprind trei episoade: **Pe marginea unui interviu**, **Momente de colaborare și Un doctor original**. În prima și a doua rememorare se transcrie și cite o misivă a lui T. Arghezi către poetul, prozatorul și memorialistul atât de sincer și devotat I. Valerian (1895—1980). Investigând arhiva lui I. Valerian am mai găsit încă o scrisoare, inedită, a lui Tudor Arghezi privitoare la un anumit moment din biografia familiei sale. Intrucît cele publicate de I. Valerian în cartea mai sus amintită sint din **[București]**, 13 octombrie 1926 și **[București]**, 16 iunie 1927, ne facem o plăcută datorie de a publica și pe cea de-a treia, care e tot din **[București]**, 23

August 1928, Dragă domnule Valerian, Te rog împrumutăm-mi o pușcă și un revolver pentru 10—15 zile. Cumnatul meu, Felix Stamatiad, directorul fabricii de avioane din Brașov, stă cu casa la 6 k[ilo]m[etri] de fabrică în satul Bacclu (Bacifalău) de lângă gara Dirste, în regiunea binlăuită de banditul Bălan, și ospitalizează actualmente pe copiii mei și pe mama lor, terorizați de vecinătatea stupidului asasin. Armele colonelului (un Mihai Viteazul) sint în București și el nu vine să și le ia decit pe la 10 septembrie, cind îi le-aș restitui pe ale d[um]i[itale]. Îmi trebuie și muniții [...]. Familia îmi șade în mijlocul unui cimp și nu are nici o armă, căci nimeni nu s-a gindit la război. Aș vrea să le trimit miine dimineață cu Stegăroiu, aducătorul acestui bilet, căruia vorbeste-i ca și mie. Cu mul-

țumiri, al d[um]i[itale] T. Arghezi. La un deceniu și jumătate de la apariția cărții lui I. Valerian ne întrebăm, firește, nedumeriți ce îl va fi determinat pe supervizorul **Vieții literare** (1926—1938; 1941) să nu publice și această misivă în nici un fel compromițătoare. Se știe, și încă exact, că autorul romanului **Cara-Su** a fost mult timp reactivat în armată, ajungînd pînă la gradul de căpitan. Mai mult, Laurențiu Fulga și Constantin Virgil Gheorghiu pe cînd erau elevi în liceul militar s-au bucurat de sprijinul substanțial al lui I. Valerian. Trecînd peste rețineri și pudibonderii nejustificate, restituim acest mic document argehian ce își va ocupa locul, negreșit, în așteptatele tomuri de corespondență.

NICOLAE SCURTU

Cronica literară în linii frunte

de LINU

Eugen Mihăescu, **Trei zile uimitoare**, roman, Editura Eminescu, 1987.

În anumite momente cartea capătă un ritm tineresc.

Eminescu și eminescianismul

Cronica literară

de AL. PIRU

Recenta carte a lui George Munteanu **Eminescu și eminescianismul — Structuri fundamentale** (Minerva, 1987) este o versiune nouă cu un cuvânt introductiv și un capitol aparte despre **Lucașărul** a monografiei consacrate lui Eminescu în lucrarea **Epoca marilor clasici** (Editura didactică și pedagogică 1980). Ar fi, ne încredințăm postfața, „o scrutare din perspectivă (necesarmente sintetică) a vieții și operii poetului național” care face deci de prisos **Hyperion**, **Viața lui Eminescu** din 1973 de același.

Vechiul capitol cu care monografia debuta în **Epoca marilor clasici** și-a schimbat titlul din **Cronologie în Restaurări și nuanțări biografice**. „Nuanțările” sint puține. Este contestat I.D. Marin, cel care a lămurit chestiunea „Iubitei de la Ipotești”. În 1876 Eminescu a venit la înmormântarea mamei sale. George Munteanu crede că tot atunci poetul a făcut o vizită „pioasă” la părinții iubitei pentru că în niște exerciții bruionare la poezia **O, dulce inger blind** citim „mărturisirea”: „Venind l-ai tăi părinți”, iar „manuscrisele eminesciene dau a înțelege că iubita provenea de prin locuri învecinate Ipoteștilor”. Inșă mărturisirea apare și sub forma, de asemenea, întreruptă, „Copii pe la părinți / Jucam...” în care nu mai este vorba de o vizită pioasă. Mai justă e schimbarea numelui lui Ștefan Vărgolici din Teodor Vărgolici cum apărea în prima versiune.

După **Cronologie** urma, în prima versiune a monografiei, **Temeliile biografiei interioare**, secțiune modificată acum

în **Pe drumurile biografiei interioare**. De fapt nu avem o biografie interioară, ci mai curind o expunere a formării intelectuale a lui Eminescu, extrasă din însemnările sale din epoca studiilor și perioada ieșană, prin urmare din 1869 și până în 1877. Însemnările, tipărite în culegerea **Fragmentarium** de Magdalena Vatamaniuc, nu sint nici cronologizate, nici clasificate, iar trimiterile, probabil pentru a impresiona pe cititori, sint tot la manuscrise. Evident, manuscrisele care între timp au fost arătate ca fiind traduceri au trebuit să fie recunoscute ca atare, dar fără ca George Munteanu să acorde vreo importanță faptului. Astfel, ideile lui Moritz Lazarus că fantezia e reproducerea unui lucru sau unei împrejurări și coordonarea lor într-un întreg, că limba și legile ei dezvoltă cutegerea, nu invers, că știința are o finalitate generală, în vreme ce cultura o finalitate individuală, că o cultură necrescută din solul propriu n-are public, că sufletul frumos urmează legilor frumuseții care nu sint nici morale, nici imorale, sint atribuite în cea mai mare parte lui Eminescu. Din lucrarea lui Adolf Fick **Teoria mecanică a căldurii**, crezută de Eminescu, Theodor Codreanu, pe baza unei sugestii a lui George Munteanu în legătură cu conservarea celor trei mișcări absolute (a curbei în înființ a universului, a mișcării de rotație și de revoluție a pământului), a dedus că Eminescu anticipează pe Einstein, George Munteanu fiind convins și azi că poetul citise pe Rudolf Clausius, J.P. Joule (aceștia doar citați de Fick) și pe L.A. Colding. Însemnările lui Eminescu se opresc în pragul ultimei sale etape de creație bucureștene (1877—1883). Ce se întâmplă în continuare? George Munteanu consideră că viziunea, filosofia sa despre lume și viață se întemeiază, de altfel ca și mai înainte, deosebi pe ideea de dor, înțeles ca o „categorie a cunoașterii, un filtru prin care — la vremea confruntării — a prefirat și reconfigurat toate, de la tapasul vedic și ideile platoniciene, pînă la formele apriorice ale intuiției pure și categoriile kantiene ale cunoașterii, ori schopenhaueriana voință de a fi”. Mai ales aceasta

din urmă e traductibilă cu sintagma eminesciană „dor nemărginit” din **Scrisoarea I**. Nu se observă însă că ea provine de la Alecsandri care o folosește în ciclul **Lăcrămioare**, datat 1853: „Căci te iubesc, Elenă, cu-o tainică uimire, / Cu focul tinereții, cu dor nemărginit”.

Trecind la expunerea structurii operei eminesciene din tripla perspectivă a sensibilului, inteligibilului și imaginabilului, ceea ce ar corespunde celor trei compartimente ale analizei stilistice (a-fectivul, imaginativul și conceptualul) din studiul lui Damaso Alonso, **Poesia spaniolă** (1950) pe care Eminescu îl anticipează (într-o scrisoare către Iacob Negruzzi) cu optzeci de ani (!), iar pe el însuși doar cu șaptesprezece ani (?), George Munteanu împarte poeziile lui Eminescu în trei categorii, fiind seamă mai mult de aparențele exterioare și exemplificind adesea întâmplător, precum în cazul gloselor din **Ochii, iscoditorii firii**, **Naturforscher**, eboșă din vremea poemului **Călin**, citată fragmentar din manuscris, cind ea a fost relevată și publicată în întregime de Perpessicius în **Opere**, I, 1939, p. 424—425. Aceasta, la categoria sensibilului. La categoria inteligibilului se analizează (pe douăsprezece pagini!) sonetul **Afară-i toamnă** spre a se demonstra că reflexivitatea nu sterilizează sensibilitatea „ci o îmbogățește și o rafinează invariabil”. Demonstrația e însă inutilă, din moment ce sensibilitatea, inteligența și fantezia nu funcționează la Eminescu, ca de altminteri la nimeni, separat, ci concomitent. Mai îndreptățite sint argumentele că Eminescu nu e nici optimist, nici pesimist, nici paseist, nici evazionist. Să admitem însă că „prin funcțiile demistificatoare atribuite indoielii metodice și corespondentului ei expresiv — interogația”, Eminescu e un „presocratic printre marii poeți ai lumii”, iar prin „demoliția la care supune sistemele numeroase, năzuind să pună în locul lor reprezentări despre lume desubiectivate” e „un Bacon al gândirii artistice moderne”. De ce ar avea nevoie Eminescu de aceste calificative?

În explicarea **Lucașărului**, George Munteanu nu sesizează antinomia dintre

omul empiric, muritor, și omul de geniu, nemuritor („Un mort frumos cu ochii vii / Ce scinteie-n afară”) și crede că tema poeziei e mitul cunoașterii figurat grafic prin nouă cercuri concentrice, în primul „cercul strimt”, fiind puși Protogoras (autor, în **Adevărul — Aleteia — și dărimătorii**, al maximei „Omul este măsura tuturor lucrurilor, a celor care există, precum există, și a celor care nu există precum nu există”) și Ptolemeu, în al doilea Copernic și Galilei, în al treilea Leonardo da Vinci și Fontenelle, în al patrulea Mayer și Clausius, în al cincilea Newton, Kant și Darwin, în al șaselea Marx și Engels, în al șaptelea Freud și Einstein, în al optulea Max Planck și Heisenberg, în al nouălea, în fine, un simplu N. (Necunoscut). De fapt ideea de „cerc strimt” fusese consacrată de Herbart („der enge Kreis”) și folosită și de M. Lazarus în legătură cu Herbart însuși așa cum a arătat Dan Petrovanu. Cît despre cel de al șaptelea și al optulea cerc, ele figurează gratuit în schemă, întrucît teoriile oamenilor de știință din aceste cercuri au fost lansate abia în secolul nostru și este o naivitate să spunem că puteau să fie anticipate de un poet. George Munteanu ar trebui să mai știe că **Hyperion** nu înseamnă „inaintemergător” ci (vezi Grimal) „cel care merge pe deasupra pământului”, că antinomiile sint contradicții de legi și principii, în **Lucașărul** între fenomen și numen, între relativ și absolut, între particular și general sau universal. Cătălina se potrivește cu Cătălin (chiar și după nume), nu și cu **Hyperion**. Sigur, poemul nu e o simplă fabulă, o alegorie, dar un sens simbolic are. Geniul e nemuritor, dar pentru păminteni acest lucru înseamnă că la nemurire acești numai după ce ai murit. Pentru a le semăna, trebuie să fii muritor, nu importă ce devii după ce nu mai ești în viață. Iar **Hyperion** este necondiționat de o astfel de lege. În loc să adinească aceste lucruri simple, George Munteanu le încurcă. Le complică tenace, într-un mod pe cit de pretențios, pe atît de neconvingător. Despre eminescianism, cartea nu conține nimic.

Fotografie de ION CUCU

O PRIVIRE CĂTRE CEI CARE VIN

Mircea Martin

Să nu ne speriem de tinerii poeți

N-am urmărit, din păcate, dezbaterile de pînă acum, așa că risc să repet lucruri ce s-au spus. Vor fi însă, vreau să cred, cu atît mai convingătoare. Ideea de a arunca „o privire către cei care vin” e binevenită. Cu atît mai binevenită cu cît s-a lăsat cam mult așteptată. Căci tinerii nu „vin” de azi, de ieri, iar noi privim tot mai rar, cum spune poetul, spre valea „unde se-aud spumegînd generațiile”. Și dacă privim, nu cred că trebuie să ne facem o glorie din asta, nici să vorbim în numele acestor „generații spumegate”. Păcatul orgoliului nu se răscumpără prin caritate și, oricum, nu de caritate au nevoie acești tineri, ci de exigență normală care să le condiționeze intrarea în „joc”.

Problema esențială ni se pare a fi, aici ca pretutindeni, problema criteriilor promovării. Nu cred că are prea mare importanță în acest moment al discuției prin ce se deosebește promoția '90 de promoția '80 și amîndouă de cele de dinaintea lor. Important este să îngăduim tinerilor cu adevărat talentați să „vină”, să intre în literatură. O selecție trebuie să existe, fără îndoială, călăuzită însă de criterii artistice. Că aceste criterii, ele însele, pot fi înțelese diferit, că ele încă nu interzic arbitrarul subiectivist, aceasta e o altă problemă, înfinit mai complicată. Dar e inutil s-o abordăm deocamdată, căci se pare că editurile și revistele preferă criteriile estetice alte criterii, pe care le-aș numi **de reprezentare**, și acestea, la rîndul lor, diferențiate.

Criteriul geografic ar fi unul dintre ele, mai ușor de combătut. Preocuparea de a avea poeți în toate județele țării e salutară, după cum și ideea „geografiei literare” e fecundă în măsura în care se opune unei centralizării abuzive, unui monopol al autorității. Dar talentul nu este (și nici nu poate fi) repartizat uniform. Dacă la Tîrgu-Neamț, de pildă, întîlnim un grup de tineri poeți mai mult decît promițători (Aurel Dumitrescu, Daniel Corbu, Adrian Alui Gheorghe, acesta din urmă cu un remarcabil volum de debut în 1987 — **Poeme în alb-negru**

— și încă nu-i pomenesc pe toți), cu atît mai firesc este ca la București — oraș de peste două milioane de locuitori, în continuă prefacere și expansiune, mare centru universitar. etc. — să se adune zeci de poeți dintre care cițiva, mai mulți, oricum, decît cei dintr-un orașel de provincie, să fie cu adevărat importanți.

Adoptarea criteriilor de reprezentare în locul criteriilor valorice propriu-zise duce la un fel de **masificare și anonimizare a debuturilor**. Izvorită, prespuns, dintr-o maximă exigență, soluția concursurilor de debut la edituri a sfîrșit, spre a nu spune a eșuat, în volume (și chiar plachete) colective, adică în contrariul intenției inițiale. Căci ce altceva decît teamă sau incapacitate de a-ți asuma riscul **alegerii** înseamnă încercarea actuală de a satisface 20—30 de aspiranți la poezie cu prețul ofensării celor doi sau trei (sau mai mulți) poeți autentici care se află (sau nu se află) printre ei, adică în paginile aceluși volum colectiv? Debutînd deodată zeci de autori, nu facem decît să aminăm decizia cu cițiva ani — sau pentru totdeauna —, să împingem răspunderea pe umerii altora (sau tot pe ai noștri) dar, de această dată, în afara oricărui principii recunoscute. Care dintre cei 30 de debutanți ai unei edituri va primi **mai departe** girul editurii respective pînă la debutul personal, propriu-zis? Și, mai cu seamă, pe ce criterii? O excepție notabilă, **Cartea Românească**, editura Uniunii Scriitorilor, care, pe lingă organizarea ritmică a concursurilor de debut, a publicat și volume individuale.

Procedura revistelor nu este, în esență, alta. În loc să se acorde o pagină întreagă unui singur poet adevărat, ni se propune aproape în fiecare număr un nume nou, greu de identificat ca atare după două-trei poezii. Această inerție instituțională încurajează de fapt **veleitismul** și, ceea ce e mai grav, prin egalizarea pe care o produce, încurajează nu

pe cei mai talentați, ci pe cei mai abili, mai răzbătători, mai gata să facă totul pentru a se vedea publicați. Dacă dezbaterile inițiate de **Supliment** ar izbuti să schimbe această mentalitate placidă și în fond nocivă care guvernează instituția debutului, nu voi regreta că am participat la ea. Nu cred, în ce mă privește, în eficiența „campaniilor” culturale, dar în acest domeniu s-au acumulat prea multe inconsecvențe, erori, întîrzieri, care s-ar cere, în sfîrșit, rezolvate.

Și încă ceva. Nu e destul să intri în joc, trebuie să și rămii, să și se îngăduie să rămii. Măcar un timp. Este aici o investiție indispensabilă. Să aruncăm, deci, o privire și către cei care, după ce au publicat un prim volum, întîrzie să-l scoată pe al doilea. Ce s-a întîmplat cu ei? Ce se întîmplă (editorial vorbind) cu Alexandru Mușina sau cu Romulus Bucur, debutanți străluciți, după părerea mea, în 1984 și 1985? Ce se întîmplă cu Radu Ruba, debutant nu prea strălucit în 1983, dar autor astăzi al unor poeme excepționale, adunate în volum, și așteptînd să apară? Am citat numai poeți, dar există și tineri prozatori în această situație, după cum există și critici tineri, cunoscuți prin articole și studii serioase, care n-au izbutit să debuteze încă în volum.

Altfel, discuția despre tinerii care bat, cum se zice, la porțile literaturii trebuie să recapete un aer de normalitate. Volumele de debut să apară firesc în fiecare an, iar critica să-și spună cuvîntul. Ea și l-a spus, de altfel, și pînă acum, spre meritul ei, de cite ori a avut prilejul. Nu cred că se poate cita vreun nume de tînr autor inzestrat pe care criticii la zi să-l fi scăpat din vedere. O mențiune specială în acest sens pentru cei de la **România literară**. Dar a propus cind voi mai putea citi în **România literară** și o pagină ocupată în întregime cu prezentarea unui tînr poet?

La promoțiile ce vin trebuie să ne gîndim tot timpul și dacă printr-un accident

nefericit, apariția lor ar întîrzia, ar trebui chiar să le „inventăm”, adică să le „moșim” apariția. Iar faptul că ele nu întîrzie să apară, dimpotrivă, se precipită, încurcînd calculele istoricilor și teoreticienilor literari, nu poate decît să ne bucure.

Să nu ne speriem de numărul poezilor tineri, dacă ei sint cu adevărat poeți. Au rămas, din păcate, altele locuri goale prematur, nedrept de prematur, eliberate în poezia românească. Locurile într-o literatură nu sint limitate (și nici nu pot fi limitate) decît de fatalitatea vocației. O schimbare a gîrzii între generații se petrece, totuși, sub ochii noștri, puțin dispuși să recunoască patetismul momentului.

Prin „poeți”, nu înțeleg numai pe autorii de versuri, ci pe toți scriitorii, pe toți intelectualii aplecați spre umanități. Dar să nu uităm că există o vîrstă specifică poeziei. Poezia aparține tinereții prin excelență, chiar dacă ea se scrie foarte bine și în al 15-lea lustru de viață. Cine nu e însă poet pînă la 20 de ani are foarte puține șanse de a mai deveni. Iată de ce. Încă o dată, nu trebuie să ne speriem de tinerii poeți, de generația lor spontană pentru care alte popoare probabil ne invidiază.

P.S. N-am scris nici un cuvînt despre cenaclul **Universitas** pe care îl îndrum, contrariind probabil așteptările redacției și în mod sigur pe acelea ale tinerilor mei prieteni. Cred însă că acum cind o parte din activitatea lor se poate vedea (numai în publicațiile studențești, din păcate, și cu deosebire în ingenioasele **suplimente** ale revistei **Convîngeri Comuniste**), e momentul ca alții să vorbească despre ei, cu detașarea necesară. Sau chiar ei înșiși, dacă vor găsi revista care să-i publice. La urma urmelor, de ce să-i privim numai noi pe cei care vin? Mai importantă decît privirea către cei care vin este chiar privirea celor care vin.

Poeme de
Gheorghe
Tomozei

Mărturisire-n amurg

Ca să nu se roadă de singură, mina mea dreaptă,
ca să nu plingă
am zidit lângă ea mina-mi stângă
ce rabdă cu unghii-n schimbare și-așteaptă ;

spre a-mi proteja ochii de ochii tăi mari și amari
mi-am pus bicicletele unor ochelari,
am întors ornicul în trecut
mi-am așezat buzele între dinți și sărut ;

te așteptam să nu vii
și-am pus între noi cutremure, foame, diluvii –
pentru îmbrățișările mele prea mică,
prea de ceară pentru genunchii mei, prea de sticlă,

prea tu, prea nicicînd.
Lemnit, numele mi se umplea cu pămînt,
cu scrumul țigărilor lui dumnezeu
și cu strălucitorul nenoroc de-a fi veșnic doar eu.

Călimara

Să facem elogiul călimării acum cînd nimeni
nu mai scrie cu cerneală, cînd, cred,
nu mai scrie nimeni. Călimara
ce mi s-a părut totdeauna fintina din cîmp
cu greabăn uscat și ciutură înverzită
spălînd capul tractoriștilor de muzicile
balului de simbătă seara
înainte de a grava pămîntul
pe de-asupra
dar mai ales pe dedesupt.

Fintină pentru ultimul spic și pentru
ultimul cal, călimara. Fintină
ce-mpacă setea tuturor.

Din care chiar și apa bea
apă...

Cît sînt

Sînt, întreg,
o parte din trupul meu.

Drumul spre mare

Am văzut trenurile fericite
luncind către mare. Dar eu le uram
și îi uram pe toți pasagerii. Nu-mi păreau
decît capete zornăite de poște, oase
senzual învelite cu pulpe. Nu,
ăștia nu vor ajunge la mare, nu !

Și n-ajungeau. Dovadă că se-ntorceau vîi
(cum să supraviețuiești întîlnirii cu marea ?),
nu, nimeni n-a atîns marea. Eu insumi
zvîrlit pe plajă de un asemenea tren
n-am avut credința că sînt la mare
(marea nu se-mparte cu nimeni)
și, n-am ajuns la mare ! urlam.

Nimeni nu merge la mare. Spre mare se urcă,
nimeni n-a fost la mare,
marea e singură de noi,
capace de scoică strivite de plumbul cetățitor...

Și totuși

Satul umple zările, cuprins fără cuprins –
cu înjghebările lemnului, case, fintini, troițe,
satul culcă luna-n finare
și-astupă cu livezi gura frigului.

Satul e fără sfîrșit. Și dincolo de pîriu
între coliba potcovarului și țîntirim
se mai poate vedea, împrejmuit cu gard de sălcii
Muzeul Orașului...

Minerul săbiei

Cojind duminicile de ieftina lor poleială
stau gură lingă gură cu vasul plesnit
din care bea și tu, la mii de leghe de mine.
Vinul devine din burlanele ploii,
acum cînd dimineața își desfăce tifonul
bandajelor și felinare se-ncovoie sub vrăbii.

Și prelins peste buze, gustul dulce-amar
al tuturor războaielor pierdute.
Și le-am pierdut pe toate și am murit
totdeauna. Mi se vede din lut numai capul.

Am fost doar minerul unei săbii ?

IN CĂUTAREA UNUI EDITOR

Traian Dobrinescu

VARA MARILOR SPERANȚE

Fragment de roman

Călătoria

Cînd ajunse în vagon, văzu la fereastra la care stătuse pe fata cu ochi verzi. Se trezise. Fata îi zîmbi și încercă să se dezvinovătească pentru că rămăsese atîta timp pe locul lui. „Nu credeam că voi adormi, dar...” „Oricum n-aș fi putut sta jos. Pe mine nu mă interesează numai ajungerea la destinație, ci și pe unde ajung acolo, locurile pe unde trec. Poate și pentru că este prima călătorie lungă pe care o fac. Este minunat să călătorești”. Fata îl privi cu interes. În ochii lui plutea pe ape negre bucuria acelei călătorii. Era bucuria pe care o simt copiii cînd îi duci în parcul de distracții, cu tiribombe și călușei. „Și ce ai putut vedea noaptea?” „Nici nu bănuiești cît de multe am văzut”, răspunse el și apele care jucaseră zglobii în ochii lui negri se retraseră dintr-o dată într-o matcă nevăzută. „Și nu-ți dai seama cite lumi, cite ținuturi necunoscute am colindat cît timp tu ai dormit”, îi mai spuse privind peironul care începea să rămînă în urmă. „Orașe misterioase și munți neumblați, lunci bolnave de magie și ape ce curg spre dimineața aburoase, gări pustiite de un tren ademenitor, cetăți învinse de timp, păduri fantastice din care izvorăște noaptea ca o împărăție a liniștii”. Fata îl privea cu ochi mari, furată de lumile prin care hălăduise, ca un temerar, băiatul acela. „Și de ce nu m-ai trezit să cutreierăm împreună acele lumi văzute de tine și neștiute de mine?” întrebă ea băiatul care continua să privească ținutul negru de afară. „Iartă-mă, vorbesc prostii”, spuse el întorcîndu-se spre ea. „Nu, nu vorbești prostii, vorbești frumos și sînt convinsă că ai cutreierat acele lumi”, se agită fata, vîzînd că celălalt vrea să abandoneze jocul. Ape timide jucară în ochii lui negri. „Pentru că... pentru că femeile nu au voie noaptea în acele locuri. Cele care pătrund acolo noaptea nu mai pot ieși. Așa e legea acolo, o lege nescrisă, dar care guvernează acele locuri. Cele care intră acolo se transformă în ieie”. „Aaa”, făcu ea dezamăgită. „Ce sînt acele ieie?” „Ieiele sînt niște fete frumoase, îmbrăcate în alb, care ademenesc oamenii și au puteri nemărginite asupra lor. Cei care le văd nu mai sînt

oamenii care au fost înainte și sînt sortiți pieirii. Ele mai au puterea de a stîrni vinturi aducătoare de nenorociri”. „Aha”, făcu ea din nou. „Dar tu, pe acolo, pe unde ai umblat, ai întîlnit ieie?” „Nu, pînă acum nu le-am întîlnit. Cîndva, poate le voi vedea și eu”, mai spuse Ștefan Antonie, poate nu fetei, ci unui gînd numai de el știut. „Ești un băiat ciudat”. „Iar tu... tu ești frumoasă”, îi răspunse el și lăsă privirile să-i alunece în afară, mirat și el de atîta îndrăzneală. Un timp tăcură amîndoi, ea gîndindu-se la ce-i spusese băiatul de lingă ea, el privind ținuturile care alergau pe lingă el. Se adîncise din nou în accea lume neștiută, pe care ochii lui încercau să o descifreze. Ea simțea că nu-l mai poate întoarce din ciudata lui călătorie, dar îndrăzni să-l întrebă: „Nu mergi să stai jos?” „Nu, mergi tu și stai, mai avem mult de mers”. Fata cu ochi verzi deschise ușa compartimentului, vrînd să nu-l stingherească, dar din urmă mai întrebă: „Cum te cheamă?” „Ștefan. Pe tine?” „Eva. Călătorie plăcută, Ștefan”. Se așeză pe locul lui, dar nu mai dormi, poate încercă să reconstituie în gînd ciudata lui călătorie.

Departa, la marginea cîmpiei începeau să mijască zorile. Albul lăptos se strecura hoștește în întuneric, rîndu-l uniform cît ținea cîmpia. Numai pilcurile de pădure, mici și răzlete, mai țineau ostătec întunericul. Nesfîrșita Cîmpie a Bărăganului ieșea încet din noapte sub privirile lui consternate. Întinderi nesfîrșite de pămînt cald deasupra căruia vâlătuceau aburi albi. Dropiile dispăruseră demult, dar nu pentru el, pentru el ieșeau acum în turme rare să întîmpine răsăritul, acel soare roșu care ieșea ca un disc din neant la capătul cîmpiei. Ceva luase foc acolo unde se unea cunoscutul cu necunoscutul, pămîntul cu cerul, în cea mai morganatică realitate. Tac-tac, tac-tac, tac-tac, trenul toacă tot mai obosit întinderea dropiilor alungîndu-le ca pe niște năluci în negura de unde veniseră. Era cea mai întînsă dimineață din cîte văzuse, cea mai înaltă, cea mai de neucuprins, iar trenul părea un gîndac nevolnic care încerca s-o străbată. Și zgomotul roților părea mai rar și mai obosit. Cînd să străbătați atîta întindere? Biata jucărie de metal se dezzechilibrase psihic, trebuia să se reorienteze în acel spațiu fără granițe. Numai el naviga ca un neobișnuit argo-

naut pe marea de pămînt. Planța ici, colo cite un conac sub stejari bătrîni și rari, spre care șerpuiiau drumuri acoperite cu colb aurii și moale, în care se infundau roțile caleștilor spre seară. Calești cu fete despletite și sîni în pîrg sub rochii transparente de borangic, săltînd de dorul palmelor ce aveau să-i mîngieie cînd noaptea va întuneca lumina, acolo în pridvorul conacului, între stejarii muți și falnici. Acolo, la conac, sau în crînguri răzlete le așteptau flăcăi vinjoși, cu fețele arse de soarele cîmpiei, veniți pe cai sălbatici să fure din apa timpului un strop de bucurie. Un cîntec domol cobora în el ca o împăcare, reinviînd o lume apusă, o lume nostalgică pe care cîmpia o cînta. Și țărâncuțele, în care cîmpia pusese toată vraja ei, se dezbrăcau pe furis, la margini de ape, ademenînd Soarele cu pielea lor albă, nevăzută și neprihănită de ochi strălucitori. Erau naiade ce numai cîmpia le putea visa. Cine le vede, îmbolnăvește de dor și nu se mai face om niciodată, toată viața rămîne cu dorința nepuțincoasă de a trăi un vis ce nu există. Și de atunci viața lui devine doar o rătăcire printre cei vii, el va fi fost demult dus, prins în visul lui de a iubi neprihănirea dezbrăcată la margini de ape. Năluciri ce numai mințile cuprinse de febră le pot naște, dar bolnavul va rămîne să le caute, după ce febra trece, nevrînd să creadă că nălucirea a fost un timp viața lui. Bolnavi de nălucire ca cei bolnavi de altă viață. Suferinzi la margini de ape și împăcați cu așteptarea care cîndva îi va izbăvi. Nefericiți ce caută comorile naiadelor ascunse într-un timp în care ei nu mai pot ajunge, timpul care leagă moartea de viață și viața de moarte. Timpul nimănui. Acolo și-au făcut casă viclenele și, din cînd în cînd, apar țărâncuțe dezbrăcate la margini de ape. „Ooo, cîmpia, ce poveste nesfîrșită !...”

În față. Incepu să se profi-leze o pădure lungă și sinuoasă de sălcii, care creștea cu fiecare kilometru lăsat de tren în urmă. În întîmpinarea lui venea un miros de baltă, amestecat cu mirosul întepător al sălcilor. „Dunărea, nu se poate să mă înșel, ea este”. Da, ea era, maiestuoasă și calmă în curgerea ei necontenită. „Tulburător, fascinant !” murmură el cînd trenul ajunse deasupra marelui fluviu. Soarele o îmbrăca într-un voal de argint, ce curgea lung în urmă, ca

Petru Dunca

Mesteacăn alb

După ce m-am întors de la castel,
am zărit o lumină, un vuiet, ferigi și păsări,
pivnițele de sare și mesteacănul alb.
Mi-am zis : Sigur, drumurile se alungesc.
Nu se poate trece, nici să se strige.
Lumea sare peste zidul alb ca peste o coardă

fragilă
Curge o sevă de argint prin aer și se amestecă
cu îndepărtatele tristeți. Totul se oprește aici.
Mesteacănul alb își răsucește aripile.

Mesteacăn alb, cu frunze cernite,
Dînjate de prea multă singurătate,
În brațele tale sîntem !
Tu amesteci inimile și cuvintele,
zilele de pe pămînt și din cer.
Iată, ești de aur și de argint, mesteacăn
minunat !

Ești jungla înlănțuitoare,
un fel de schelet provizoriu,
în care o mie de priviri,
în care o mie de imagini,
în care o mie de cuvinte
se vor arunca dincolo de ziua
sau de noaptea

acestor spaime ținute la pămînt,
iederele din măruntaiele focului,
ce se prind cu mușchii și cu ghearele.
În jur oamenilor...

Triumfătorule, femeia legată în lanțuri,
la castel, pare un văzduh, o lumină
sprijinită de drumuri interminabile
și de locuri transparente.
Privind acolo zăresc lilieci și gheare
ce ating aerul : erau două sute,
ard și se izbesc încet.

Îndrăznesc să te numesc Lanț fără de nume,
mesteacăn alb !

Dor de Pinte

La Budești, într-o cupă de lemn vrăjit
stă inima Viteazului prinsă de briul fumuriu ;
aripa dimineții poartă un călăreț în zale roșii.
Uriașa lumină, cea cu o mie de nume,
de prin păduri,
străbate satele.
Înăuntrul fiecărui bărbat se zbate un dor.
Săniile, săniile ne poartă prin munți,
spre mai îndepărtate vremi.
La Budești, sub hotarul prea sfînt,
grînzile, ferestrele și pădurile,

după o mireasă care mergea spre cununie străjuită de două șiruri lungi de străjeri verzi, de o parte și alta. Pe lângă ea horeau bălțile argintii, sărbătorind curgerea celei care le părea pentru un timp locului, sora mai mare, primogenitura de care se răzlețiseră într-un moment de trufie. Hore triste, privind după cea care se ducea să împlinească destinul imperecherii cu marea cea mare. „Are măreția marilor fluvii”, gîndi Ștefan, neputînd scoate o vorbă. Acea imensă curgere îl ametea.

Din poveste în poveste, din prag în prag. După ce trecuse pragul muntelui în cel al dealului, acum trecea peste pragul Dunării, din pragul cîmpiei în cel al mării. Cinci praguri, dintr-un capăt în celălalt al țării, fără a mai socoti pragul marelui podiș, din care pornise la drum. Șase praguri care înscamnă tot atîtea trepte spre cer. O piramidă uriașă cu șase trepte, în virful căreia stă și veghează îmbătrînitul Zamolxe, filozoful și păstorul. Pe alte trepte, Burebista, apoi Decebal și Traian pe aceeași treaptă cu Sarmizegetusa. Mircea veghind de la Rovine la marea cea mare, Ștefan cu o mină pe Putna și alta la Suceava, Mihai scrutînd vulturile cele trei țări unite spre bucuria lui Burebista și a lui Decebal, Vlad rizînd cinic spre Cuceritorul Constantinopolului, Iancu aruncîndu-și lancea și alți voievozi și domnitori, martiri gloriosi, iar de sus pînă jos marea armată a anonimilor îngropați pretutindeni, care au ținut de milenii această măreață piramidă să nu se clatine și să n-o răstoarne valurile. „Ia-mă în lumea ta, Ștefane”, auzi el foarte aproape glasul Evei. Cînd venise lângă el, de cînd era acolo? „Dacă nu te simți străină, vino, lumea mea ne cuprinde pe amîndoi”, îi răspunse și privirea lui deveni mai statornică. „Nu, nu mă simt străină și nici ostilă nu îmi este lumea ta, numai condu-mi primii pași, apoi voi merge singură, fără să-ți tulbur apele. Tu ești stăpînul acelei lumi”, „Bine, Eva, atunci ascultă-mă”, începu el un joc precum un ritual sacru, ezoteric, dar nu mai putu continua, pentru că, din compartimentul vecin, ieșiră gălăgioase Ilonka și Margot.

Ilonka trase cu coada ochiului spre Ștefan, apoi spuse ceva în

maghiară Evel care rise și-l traduse lui Ștefan. „Ștefane, Ilonka spune că am reușit să pun mina pe tine. Nu, nu asta am vrut, dar așa crede ea de cite ori vede că o fată leagă o discuție cu un băiat. Să nu iei în seamă tot ce spune, are limba aspră, dar altfel este o fată bună. Și care visează să se mărite cu cineva cu bani mulți”. Apoi făcu prezentările. „Ștefan”, se prezentă el, „Ștefan Antonie!”. „Spune, tu, ce vezi rău în asta?” îl întreabă Ilonka într-o românească greoaie, referindu-se la faptul că ea căuta un bărbat cu bani. „Nimic. Numai să-l găsești”, îi răspunse el. „Așa l-am spus și eu, dar dacă găsește doi, să-mi arunce și mie unul”, se amestecă Margot. El, care cunoștea prețul banului, acceptă discuția, fără să acuze subiectul, de fapt nu era discuția lui, dar încet, încet discuția viră spre un subiect apropiat virstei lor: tineretea ca loc de întîlnire a tuturor sufletelor, un loc al speranței, al tuturor posibilităților. Ilonka și Margot — mai libertine —, Eva — moderată, dar tăioasă, Ștefan — rațional. La un moment dat, Ilonka îl întreabă ca din senin, sau poate amintindu-și de discuția cu Eva la începutul călătoriei: „Tu, Ștefan, tu te-ai căsătorit cu o fată ca mine?” Ștefan Antonie răspunse că da, fără să se gîndească prea mult. „Ce e rău în asta? Nu tot oamenii sint și unii și alții, nu tot oamenii vor ieși din acea căsătorie? Poate cu mai multe călătări. Sigur că m-aș căsătorii”, încheie el. „Deci fără prejudecări, fetelor, tineretea nu are prejudecări”, izbucni Eva și-l privi pe Ștefan cu acei ochi ca două poiene bătute de soare. „Dar cine a vorbit de prejudecări, dragă Eva? Eu am zis că sint dispusă să mă căsătoresc cu orice naționalitate”, fu de acord Ilonka. „Numai să aibă bani. Of, fetelor, vîrsta asta nu se plătește în bani”, o ținu Eva pe a ei. „La dracu, atunci hai să ne bucurăm de tineretea care nu ține o veșnicie”, explodă Margot. „Ce zici, Ștefane, au dreptate nebunele astea?” îl întreabă cea care voia să se căsătorească cu un bărbat cu bani. „Bine, bine, după mutra pe care o faci văd că ești de acord cu ele. Gata, abdic și eu de la principiu”, zise și fugi în compartiment de unde se întoarse cu o sticlă cu pîlincă. „Hai să bem pentru principiile sănă-

toase, copii. Pentru dragoste”, ură ea și bău, apoi se scutură ca după un frison.

Băură pe rînd. Cînd Eva întinse sticla lui Ștefan, se priviră lung, de parcă s-ar fi întîlnit după mult timp și îl întrebă pentru ce bea. „Beau pentru ce ați băut și voi, pentru tineretea fără prejudecări. Și mai beau pentru fericirea copiilor amăriți, pentru copiii nimănu”, spuse cu voce stinsă și bău zdravăn. „Cine ești tu, Ștefane?” îl întrebă Eva. Ștefan tăcu și își repezi privirile spre fereastră. „Prietenul vostru, cel care călătorește cu voi în același tren, spre același ținut al făgăduinței”, răspunse el într-un tirziu. „La dracu, Ștefane, de ce te-ai posomorit? No, servus, copii! Trăiască viața, că o viață are femeia și două...”. „Taci, Ilonka”, o opri Eva. „Gata, am tăcut. Ștefane, să știi că îmi placi și, dacă vreodată ai nevoie de mine, pentru tine voi fi oricînd liberă. No, servus!”. „Numai dacă nu va apărea vreun Hans pînă atunci”, „Dacă apare, țî-l arunc ție, Margot”.

Timpul trecu pe nesimțite și în depărtare apăru, în toată splendoarea ei albastră, marea. „Thalassa! Thalassa!” șopti Ștefan Antonie cu ochii țintă într-acolo. Se întorcea pe nesimțite în lumea lui, urmărit de privirile Evei, căreia Ștefan nu avusese timp să-i spună regulile jocului. Starea lui se împrăstie în jur, domolind focul, acoperindu-l cu spuză. Din cînd în cînd se mai auzea cite un cuvînt. Văzînd că celălalt vîslea de parte prin alte ochiuri de apă, Ilonka îl zgîlții. „Ilonka, ești o fată minunată, dar acum lasă-mă în durerea mea”. „No, uite cui lăsasem eu ușa deschisă. Cum ai văzut-o, cum m-ai uitat. Margot, dă sticla incoace, că se încălzește acidul. Eva, îți spun eu că Ștefan nu este statornic”. „N-ai obosit, Ilonka?”. „Cum să obosesc? Am dormit toată noaptea la pieptul lui Margot”. Privi afară și văzu că intraseră deja în orașul de la malul mării. „Fetelor, la bagaje, că noi coborim în Constanța, mai avem cîteva zile pînă intrăm în pită. Mamaia ne așteaptă”. Abia atunci Ștefan se întoarse. Călătoria lor se terminase, a lui continua. Ce-ar fi sperat mai mult? Se repezi și luă geaman-tanul Evei din plasa de bagaje, apoi, în gară, coborî cu el în mină pînă pe peron. Ilonka și Margot își luară rămas bun și plecară înainte. „Să n-o iei de tot, că mai avem nevoie de ea”, mai auzi el vocea Ilonkăi.

Un val imens se rostogolea pe peronul încins, un val zgomotos care debușa în plină libertate pe malul mării, iar marea va înghiți acel val ce crescuse din oraș în oraș, rostogolindu-se de la un capăt la altul al țării. Un val golit de amintiri și supus aceleiași dorințe, evadarea... „La revedere, Ștefane, mă bucur că am călătorit împreună. Unde mergi?” auzi el vocea Evei. „Nu știu, încă nu știu încotro mă va duce această vară. Poate Mangalia. Am venit să lucrez”. Făcu o pauză, apoi reluă mai vesel: „Și eu mă bucur că te-am cunoscut. Poate ne vom mai întîlni”. „Aș vrea să ne mai întîlnim, Ștefane, încă nu m-am plimbat în lumea ta, aia ciudată”. „Poate odată, dacă ne vom mai întîlni. La revedere, Eva”. De pe scările vagonului o urmări cum se depărtează, înaltă și zveltă. Va mai întîlni-o oare vreodată?

RODICA PANDELE — „Geneză”

veghează inima Viteazului, fără de rîni, fără de moarte. Simt coborînd, simt cum umblă, carnea incolțindu-mi, parcă un blestem. Aud urletul armelor rătăcind prin tîrimuri de aramă.

Bărbatul cu două inimi coboară din corabia iubirii și urcă încet în corabia morții. În miez de noapte, ochi de foc, ochi de plumb, mări cîntătoare. Ochi ce se sparg, ochi se topesc și se leagănă asemenea unor statui. Sub dunga argintie de după deal, de după ape, de după o mie de sprincene, de după corpul acela omenesc, de la tălpi în sus, de la genunchi în sus, de la piciorul drept, de la piciorul sting și lucios, de după cuțitele din briu, de după beregata și pintecul și gurile, înroșit, în cealaltă jumătate tăiat,

din Valea roșie,
din Valea strălucitoare,
din Valea scufundătoare,

în zori,
te-au adus Viteazule, cu obrazul impietrit și cu ochi de piatră.
Te-au adus în car, Viteazule;
nu aveai atunci aripi.
Ce faci tu acolo dragule, pe la răscruce?

Miniatură

La capătul riului, printre stinci,
trece rana unei fiare, ca o săgeată
rostogolindu-se

în fața drumeților.
Însinguratul
nu mai are miini, nu mai are umbră, nici strigăt.
Mintea lui s-a adîncit în acel gol.
La vinătoarea regală ies nuntașii cu pistoale
la șold.

El duce pe brațul drept,
o pasăre împletită din lut galben.
În vene i se scurg zăbrelele subțiri;
ard lumini cu nesfîrșite raze;
un ochi, un ochi de piatră zace pe masa de
chiparos
întinsă mai aproape de văzduh. Nu-i mai este
sete.
Nu-i mai este somn...

Poeme de Pavel Pereș

Urcarea

Încet, încet, să nu se-audă gîndul.
Să nu ne-atingă toamna, nici ispita,
Să nu uităm nici cerul, nici pămîntul
Chiar dacă ninge cu nemiluita.

Ține-mi văzduhul cald în iarba lunii
Cînd iarna pune lupilor mincare
Și de mi-e frig, tu, sunetul cununii
Să mi-l așterni fierbinte la culcare.

Trăgînd apoi perdelele de miere
Să dea-n alămuri tunetul de brazii
Făclie păstrătoare de putere
Să-ncepi mereu iubirea mea de azi

Să te întorci la mine-mpodobită
Cu ce ți-am dat, firesc, precum un zeu
Din soarele ce-n magma lui palpită
Și să rămii prin tot ce e al meu.

Acum și mîine

De departe
se zărește o capcană ca un fulger
o capcană așezată în sălașul cuvîntului
în sufletul satului de taină...
Aici am fost cînd în ierburile
încărcate de întîmplări
veneau fluturi cu aripi de rouă.

Cine plutea? Era trandafirul
decapitat al surisului
cîntînd în pădurea
care stăruia în semințe

În urmă venea cel ce căzuse
în robia cuvîntului
Încet, încet
răscumpărînd toate silabele.

Întoarcere

Din cer par voci, de aproape sint ierburi
Care și-n somn au ochii deschiși
Dar nimeni nu știe, nu aude
Pe unde umbliă desculță frumusețea

Caut o axă pentru coroana de iederă...
Ai putea să rămii copil fluturînd bunătatea
Oare inima ta mai cîntă apele
Și poveștile dinspre care nu se lasă-nserarea!

Vine iarna, vine vara, vine fata
Cu florile roșii ale zborului
Nu se mai miră cînd mă vede
Îmbrăcat în blănuri gele de liniște

O să fulgere-n drum zguduindu-ne pașii
Marginea lumii atînsă de care
Și-abia atunci bucurîndu-ne înțelegem
Toate imaginile imperecheate cu umbletul.

Dorința suită-n poem

Trecem de parcă am fi două planete
Atît de aproape, privirile pure,
Caută desculțe să ne-apropie pe-ndelete
Dar timpul s-a făcut o pădure!

Noaptea ne-am atins armurile
Eram bogați de-o nesfîrșită fericire
Nu ne-am mai păstrat nici făpturile
Fiindcă diminețile ne foșneau de-implinire

Ce să mai prețuim... ochii noștri sint gări
Au așteptat în picioare privirea
Un zbor spre munți sau spre mări
Acolo unde suferă nemărginirea.

Iscoditorul

Cristale, păduri, într-un foșnet de lavă,
se-amestecă, ies, se întorc în pietriș
și malul-l ating ca de calcare sună
pașii ce calcă încet și plîpînd
prin mulțimea de lujeri și urcă în aer
o umbră de pulberi prin care se-aude
unealta-nserării lucrînd în carate
precum în răsputii și-n forfotă-și lasă
pierderea scursă prin aur, deasupra furtunii.
Acolo m-așteptase, dar cu o clipă
înainte de a sosi își lepădase-ntrebarea
i-am auzit nemișcarea atunci l-am văzut
prins între vinetele vorbe ale ceții
rege-nvătat cu știința tăcerii, mai jos
aceleași lumini care altădată serbare au fost
se lasă-ntr-o grindină-albastră
pe șirul de brazii cîntărindu-i înaltul.

DISC

Discografie Eminescu

O incursiune în cataloagele „Electrecord“ înseamnă și un drum într-o lume cu totul inedită — cea a literaturii prinse frumos pentru a încerca eternitatea prin matrița discului. De cea mai mare cuprindere la acest capitol este, fără îndoială, discografia „Eminescu“. De menționat aici faptul că această discografie nu cuprinde numai recitarea de poezie, ci și dramatizări, lecturi de texte eminesciene de către personalități ale culturii noastre, referiri la Eminescu. În seria discurilor „Electrecord“, serie ce trece de trei mii de apariții, poezia marchează prima matriță la numărul 101 printr-un disc „Tudor Arghezi recită din versurile sale“. Următorul disc dedicat poeziei este un disc Eminescu ce are printre recitatori pe Irina Răchiteanu, Gheorghe Cozorici, Elena Sereda ș.a. Acest disc, având în seria Casei de discuri „Electrecord“ numărul 183 deschide imprimarea celor 16 discuri literare ce cuprind și operă eminesciană sau numai Eminescu — atâtea avem până acum. La numărul 450 este înregistrat discul M. Eminescu — „Făt-Frumos din lacrimă“ (basm dramatizat). După o pauză destul de mare ne este propus un disc intitulat „Eugen Barbu despre Eminescu și Călinescu“. Apoi o dramatizare după piesa „Decebal“. Cu totul remarcabil este discul cu discursul lui Călinescu — „Eminescu, poet național“. Să notăm numărul de catalog al acestui disc — 01516. Imediat este publicat un disc Eminescu în limba maghiară „Kékvirag“ (Floare albastră). De interes deosebit sînt următoarele apariții discografice Eminescu ce reunesc recitări ale actorului Dan Nasta („Scrisorile“, „Strigoi“). Se pare că este, într-adevăr, un moment de vîrf al poeziei eminesciene puse pe disc pentru că după cele două discuri în recitarea lui Dan Nasta, „Electrecord“-ul tipărește un „Recital Ion Caramitru“ cu poezii din Eminescu („Cu gânduri și cu imagini“, „Oda“ [în metru antic], „Sărmanul Dionis“ (fragment), „Glossa“, „De ce nu-mi vii?“, „Mortua est“, „Dormi“, „Vreo zgîtie de fată“) cit și din Marin Sorescu, George Bacovia, Mihai Cozoreanu, Nichita Stănescu, Geo Bogza. Unul dintre cele mai frumoase discuri cu poezii de Eminescu este, negreșit, cel intitulat „Floare albastră“ (din lirica de dragoste), o selecție făcută de Gheorghe Tomozei. Sînt cuprinse 22 de poezii eminesciene în recitarea actorilor Ion Caramitru și Valeria Seciu (discul poartă în catalog numărul 02477. Desigur, cu totul emoționant este discul „Mihail Sadoveanu, citește din Eminescu“. Să menționăm și faptul că în seria „Maeștri ai scenei românești“ se află și discul „George Vraca“. Acest excepțional recitator al poeziei eminesciene are înregistrate „Scrisoarea III“, „La steaua“, „Mai am un singur dor“, „Pe lingă plopii fără soț“. Și Tudor Vianu este prezent în discografia Eminescu — „Tudor Vianu despre Eminescu“. Cele mai noi înregistrări „Electrecord“ din opera eminesciană sînt cele ale actorului Ovidiu Iuliu Moldovan și dramatizarea „Cezara“. Dintr-un dialog cu Ștefan Boncea, redactor al unor importante discuri Eminescu (printre care cel intitulat „Floare albastră“), aflăm că în curind va apărea dramatizarea „A răsărit un Luceafăr“ de Mircea Ștefănescu (evocînd copilăria și prima tinerete a poetului), apoi un disc cu două poezii eminesciene în lectura lui Kovacs Gyorgy și se află în faza de pregătire un nou disc Eminescu, în recitarea aceluiași Ion Caramitru. Să adăugăm la discurile literare Eminescu și pe cele muzicale ce cuprind piese în aproape toate genurile de muzică. Sînt sute de discuri de acest fel.

Dar, cu toate acestea, se simte necesitatea unui album discografic Eminescu, așa cum există „Comedii de Caragiale“, „Trilogia“ de teatru a lui Delavrancea, „Basme și povestiri“ de Ion Creangă. Bogata discografie Eminescu de până acum constituie cel mai bun argument.

E. MIHĂESCU

FILM

Autori studenți

Dintr-o recoltă ceva mai bogată am să aleg aici trei titluri intrate recent în palmaresul celei de a X-a ediții a Galei filmului studentesc din I.A.T.C. „I. L. Caragiale“ din București, desfășurată de-a lungul a trei zile la Cinematograful „Studio“ din Capitală.

Vară cu Ana este un film de diplomă pentru care autorul lui, Dumitru Lazăr, a obținut Premiul pentru regie (pe 35 mm) la care se adaugă un premiu pentru scenariu, acordat aceluiași. Ca să epuizăm lista, să menționăm că și premiile de interpretare feminină (pentru Oana Ștefănescu) și masculină (actorului Claudiu Istodor) au fost culese de același film. În ciuda titlului, ce ar putea sugera un spațiu idilic, într-o ambianță estivală, avem o poveste de un dramatism supravoltat (neliniștea unei femei, mamă și soție, la aflarea unui diagnostic necrușător) pe care cineastul îl organizează cu maturitate și stăpînire de sine, sublimînd stările, racordîndu-le la dimensiunea existențială a momentului-limită din viața pe sfîrșite a protagonistei. Personajele se manifestă în exterior, într-un perimetru montan, pe o pantă abruptă, obligate să parcurgă un drum anevoios, o punte simbolică. Nu este vorba de o simplă punere între paranteze a „crizei“ unei ființe, ci, în primul rînd, de sublinierea calității morale a gestului acesteia, preocupată să dea socoteală, să se prezînte soțului și fiului cărora le incumbă un mai acut sentiment de responsabilitate. Conducînd într-o regie a concizunii și a substanțialității dramatice, cu parcă prea mult patos totuși, jocul tinerilor actori relevă disponibilități ale unei modernități de ton și gesticulație încărcate de semnificație.

Radu Nicoară este autorul Iubirilor unor blonde (Premiul special al juriului și Premiul criticii). Un film ce preia o manieră cvasidocumentară, de formulă neorealistică, folosind pentru filmare neprofesioniști. Aparatul devine martor al viciei unor muncitoare textile (interpreta principală, Manuela Ghiță, a fost remarcată pentru autenticitatea jocului, acordîndu-i-se o diplomă pentru rolul principal), prezența lui sugerînd elementele vieții cotidiene în orizontul muncii și al existenței tinerelor. Noutatea tonului acestui reportaj devenit document al unei colectivități poate fi corelată cu stilul ciné-vérité al altor producții preocupate de autenticitate. Relevabilă, în egală măsură este structurarea narațiunii, fragmentarea acesteia printr-un inserat laitmotivat, cu valoare simbolică. Se urmărește obținerea obiectivității, în genul „noului film vest german“, cu o mișcare adițională a ideii ce se distilează fără accentuări gratuite. Imaginea este voit ștearsă, neutră, pentru ca și astfel impresia de viu, de adevărat, de netrucată, de realism să convingă. Radu Nicoară este, asemenea lui Dumitru Lazăr, un nume care ne oferă certitudinea valorii.

Am lăsat la urmă filmul care a obținut Marele Premiu și, — cit de semnificativ! — Premiul publicului: La bunici de Sorin Drăgoi (scenariu, regie, imagine). Un film de imagine, dar un film „de autor“, prin care pătrundem în lumea copilăriei, adică „la bunici“, acolo unde timpul se măsoară în sintagme ale unei meditații despre continuitatea vieții, despre trecerea generațiilor chemate să vadă și să ducă mai departe o zestre sufletească, un echilibru moral, o lume curată. Nu ne întoarcem „la bunici“ cu sentimentul paseist al nostalgiei, ci cu gîndul tonic de a merge mai departe, împovărați de amintire și răspundere.

IOAN LAZĂR

PLASTICĂ

Diversitate în unitate

Titlul acestei cronici ne-a fost sugerat de concepția artistică a pictorului Aurel Anitei, care în actuala sa expoziție de la Galerile „Orizont“ prezintă consistent șaptezeci de lucrări în uleiuri și grafică. Într-adevăr, diversitatea se vedește nu numai în itinerariul tematic ci și în maniera de a trata variatele subiecte, mărturisind aderențe și simpatii stilistice acute, în desfășurarea unei activități regulate timp de mai bine de treizeci de ani, fiind membru U.A.P. încă din 1955.

Avîndu-i profesori pe Catul Bogdan și Camil Rescu, pictorul Aurel Anitei păstrează amprenta unei arte clasicizante, gravă în conținut și temeinică prin știința desenului. Portretistica lui e structurată în mod viguros, prin puternic contrast alb-negru, într-un duet impecabil, ilustrat excelent prin Tărâncă din Hațeg, din partea grafice, iar în ceea ce privește culoarea, ea se exprimă excelent prin Portret cu floarea soarelui, de o autentică evocare van-goghiană. De altfel atracția, atît tematică dar și propriu-zis plastică înspre Van Gogh se manifestă și într-unele peisajii cu ambarcații nostaigice, precum Bărți la Calica. Alteori peisajul rural autohton, reprezentat din belșug aici, capătă un mister obiectual de factura lui Giorgio de Chirico. Copacii sînt adesea geometrizați pînă la stilizare, căpătînd o alură megalitică, iar peisajul vegetal consolidează arhitecturi bazaltice. Metafora și interregnum operează în multe ocazii, metamorfozînd plastica sa viguroasă în echivalențe lirice de o robustă conceptualitate.

RODICA PANDELE — „Enescu“ (detaliu)

Împrospătări cromatice

Tot la Galeria „Orizont“ în sălța de la subsol hărăzită expozițiilor tineri, se prezintă cu prima sa personală un proaspăt absolvent al Institutului „N. Grigorescu“ (1984), afirmat chiar din timpul anilor de studii prin premiul revistei „Viața studentescă“ (1982), autor al proiectului pentru lucrarea monumentală în mozaic „Cîntare omului“ — Poiana Brașov (1983), și bursier U.A.P. (1987), pictorul Marin Popescu, simezînd o suțtă densă de lucrări (21). Este remarcabil faptul că tînarul artist își caută dintru început instrumentele și expresivitatea particulară, cu o tentație barocă spre cromatismul exuberant (Păun și Fluture), iar în privința compoziției către constructivismul cézanne-ian cu fațete distinct colorate, sugerînd volumul și perspectiva. „Desenează în culoare, spațializează cu uimitoare siguranță tot prin culoare“ — precizează criticul Andrei Pintilie, fără a observa însă că aceste „configurări“ își însușesc o tehnică mai puțin obișnuită în pictura pe șevalet, folosînd decupaje și tapetări suprapuse, printr-un procedeu mai degrabă apropiat gravurii. Această eseistică plastică rezolvă în mod estetic experimentele propuse, obținînd efecte diafane și unele reminiscențe din paleta lui Octav Grigorescu, ca un plăcut reverber. Vălurile de culoare sînt transfigurare într-un peisaj transparent, prin vibrația pastelată a zmeurilor suave, sugerînd vitraliul.

TUDOR GEORGE

„Aș vrea să-i învăț pe cei tineri...“

(Urmare din pag. a III-a)

mai ales în lumea poeziei moderne, unde oamenii nu mai sînt obișnuiți să audă rimind versurile în dulcele stil romantic, ca să zicem așa. Și-atunci socot că e pilduitoare inițiativa lui I. M. Ștefan, un istoric al științei, care s-a dus la New York și a ținut cîteva conferințe la „Columbia University“ și la alte universități despre Eminescu și știința. A vorbit chiar în fața unor laureați ai Premiului Nobel, care au rămas cu adevărat uluiți cînd li s-au făcut cîteva prezentări de texte din manuscrisele eminesciene. „Dar unde trăiește un asemenea om, că e formidabil“, au întrebât ei. Nu știau că Eminescu a murit acum 100 de ani...

Azi îmi dau bine seama, deși la început nu eram intru totul de acord, că Noica avea dreptate: trebuie să publicăm manuscrisele poetului facsimilate. Îmi dau seama că e nevoie de asta în chip absolut, absolut. Trebuie să facsimilăm manuscrisele, să le publicăm, să le introducem în circuitul național și să le trimitem în străinătate. Xerografiate, litografiate, fotografiate, oricum. Niciodată nu vom face îndeajuns de mult pentru acest mare, foarte mare gînditor, din care se trage toată poezia modernă și Blaga și Arghezi și Nichita. Poate că numai computerul o să poată demonstra odată și-odată, cînd va fi încărcat cu fișe de poezie, cum se trag contemporanii din Eminescu, cum au ieșit toți din mantaua lui Eminescu.

— Să recitim împreună, stimată Zoe Dumitrescu Bușulenga, în finalul interviului nostru, un fragment din acel excepțional și veșnic actual studiu al lui N. Iorga, închinat Luceafărului: „Expresia integrală a sufletului românesc“: „Închipuiți-vă însă o națiune crescută ca pentru dănsul, înconjurîndu-l din toate părțile: ...gîndiți-vă la Eminescu vorbind unei mulțimi care să-l înțeleagă. Ce alt fel de poezie, într-adevăr, în rîndul literaturilor celor mai mari, ar fi răsărit din el. Și ce nu s-ar fi ales din oamenii pe care i-ar fi încurajat și condus către aceeași biruință a sufletului românesc, ridicat la înălțimile cele mai mari ale cugetării contemporane?“

— Imaginea este grandioasă, superbă fără-ndoială, prin perspectivele pe care le deschide, pe care le desenează, dar și puțin utopică. Pentru că ajungerea la un astfel de moment presupune o evoluție ca aceea pe care Herder o întrevădea în viitorul umanității, presupune o creștere cu adevărat fabuloasă în intelectul și în spiritul omenesc, țare să dea pămîntului o strălucire incomparabilă.

E totuși o imagine încurajatoare, este o imagine care ne face să simțim exemplaritatea marelui gînditor și poet.

O națiune crescută în jurul lui, pe măsura lui, ar însemna pentru noi atingerea unor parametri ultimi în dezvoltarea spiritului românesc. Firește că tinjîm cu toată ființa noastră după acea clipă.

La o artistă

Intr-o dimineață de iarnă bogată în zăpezi, cu mișcătoare, fantastice oglinzi lunecînd peste lume, împreună cu o distinsă colegă scriitoare, am vizitat-o pe Rodica Pandele în locuința ei de pe Calea cea nouă a Moșilor.

Pictorița ne-a primit cu discreția, căldura și bucuriile multe, puține, ce i-au acompaniat dintotdeauna existența.

Apartamentul ei, înțesat de tablouri, compoziții proprii, dar și cărți și fotografii ni se înfățișează ca un ospitaler și veritabil muzeu. Ceea ce impresionează în aceste lucrări este aventura armonios chibzuită, gingaș concepută a unor sentimente și idei care converg spre unitate. Culoarele se cheamă cînd lin, cînd mai repede, întruchipînd sfere, dansuri cosmice, suave și elegante forme, impresionînd ochiul și incîntînd inima iubitorului de frumos.

Reținut-romantică, pictorița Rodica Pandele

transpune în compoziții atît de sugestive simboluri ale universului natal în care albastrul și galbenul, cu toate tonurile adiacente, răsfrîng elegante și dulci reverii.

De sub paleta artistei, ca de sub bagheta unui vrăjitor, trîmp peisajii mereu încîntătoare, ondulînd către nimburi și alegorii care transmit înțelepciune, gîndire rotundă și liniște, ca într-o livadă cu mere domnești.

Un mic tablou intitulat Cloșca cu puii de aur ne întoarce pînă în legenda valahă unde o istorie deloc blajină trimite către noi cavalcade bizare.

În alte compoziții numite marine ni se relevă albastre, volatile punți către sufletul nostru însetat de ideal.

Tablourile cu tentă eminesciană întăresc convingerea că poezia constituie o inalienabilă componentă expresivă a artei acestei delicate pictorițe.

Despre portretele sale inspirate de figurile unor proeminente personalități — Enescu, Păvoan, Petru Comarnescu ș.a. — putem spune că ne farmecă deopotrivă prin forța exaltantă a simpatiei cit și prin lumina lăuntrică, talmăcită sensibil și ingenios, în expresia ochilor, a miinilor. Culoarea se frămîntă ca însăși lumea din care descinde năzuînd neconștient către un cosmos în care viața devine bucuria supremă.

Rodica Pandele, al cărei destin s-a interferat fericit la un moment cu cel al marelui poet Dimitrie Stelaru ne relevă prin compozițiile sale înfîlnirea perpetuă cu însăși Poezia. Această Poezie tumultuoasă, plină de neprevăzut, de candoare și adevăr, de legendă și mister.

Simbolul ei dintii sîd în frăgezimea florii de Nu mă uita. Ce și-ar putea oare dori mai mult un artist ?

GEORGE CHIRILĂ

DEZBATEREA NOASTRA

RESPONSABILITATEA FAȚĂ DE EMINESCU

Un eminescolog necunoscut — Grigore Forțu

Se știe de un număr restrins de cercetători ai vieții și operei lui Eminescu că, la Galați, profesorul și publicistul Grigore Forțu (1878—1970) a desfășurat, în răstimpul a două decenii, o foarte susținută activitate de cercetare și omagiere a celui mai tipic și mai reprezentativ scriitor român din toate timpurile. Alături de alți confrăți, pe care istoria noastră literară i-a reținut deja, tânărul și dinamicul Grigore Forțu întreprinde tot ce îl stă în putință spre a face cât mai cunoscută opera și biografia lui Mihai Eminescu. E necesar să amintim cu ce inepuizabilă energie a activat în cadrul comitetului de tineri intelectuali entuziaști care au organizat comemorarea a două decenii de la trecerea poetului în neființă. Acasă la Corneliu Botez, unde s-a ținut inițiativa a acestui comitet, s-a stabilit, după posibilități și priză la public, menirea fiecăruia. Tânărul profesor, înzestrat și cu darul oratoriei, a susținut un număr apreciabil de cuvântări, discursuri și alocuțiuni prin care sensibiliza publicul spre lectură și relectura operei poetului național. Dintre contribuțiile lui Grigore Forțu în domeniul Eminescu amintim ca meritorii și demne de reținut pe cele ce urmează: Comemorarea lui Eminescu în Galați în Dunărea de Jos, 1, nr. 8, aprilie 1909, p. 30, mijloc; Apel cu prilejul împlinirii a 20 de ani de la moartea poetului Eminescu în Dunărea de Jos, 1, nr. 9, mai 1909, p. 31—32; Cu prilejul comemorării lui Eminescu. Spicuri în Dunărea de Jos, 1, nr. 10, iunie 1909, p. 9—13; Discurs festiv rostit în Catedrala Sf[în]tului Nicolae din Galați, cu prilejul rechemării pentru Mihai Eminescu (16 iunie 1909) în Dunărea de Jos, 1, nr. 11, iulie 1909, p. 18—20; Eminesciene în Dunărea de Jos, 1, nr. 11, iulie 1909, p. 25—26 (Poezie) și Din scrierile politice și literare ale lui Eminescu. (Citeva spicuri) în Omagiu lui Mihai Eminescu. Cu prilejul a 20 de ani de la moartea sa. București, Atelierele grafice Socec, 1909, p. 131—137. (Comitetul comemorării — Galați). La o lectură atentă a acestor intervenții ale eminescologului Grigore Forțu, surprindem devoțiunea și atașamentul absolut față de biografia atât de spectaculoasă, cât și nevoia imperioasă de a decoda sensurile multiple ale operei inegalabilului poet. Un moment din preocupările eminescologice ale lui Grigore Forțu a fost immortalizat de un discipol de al său, prin intermediul aparatului de fotografiat. Imaginea reprezintă pe profesorul și publicistul Grigore Forțu rostindu-și discursul, cu ocazia comemorării morții marelui poet Mihai Eminescu, la 15 iunie 1914. Succint și expeditiv s-a ocupat, până acum, de activitatea lui Grigore Forțu în acest sens, Valeria Trifu în comunicarea Un moment de seamă din viața culturală gălățeană: editarea primului volum omagial, dedicat lui Eminescu, din România publicată în 100 de ani de la înființarea primei biblioteci pu-

blice din județul Galați. Volum jubiliar. Galați, [Întreprinderea poligrafică], 1974, p. 127—131. (Biblioteca „V. A. Urechia“ Galați).

Incitare la noi investigații

Sint citiva ani de cînd mă obsedează gîndul să adun într-o carte toate sau aproximativ toate misivile privitoare la Eminescu și opera sa. Numărul lor e de ordinul miilor. Trierea cea mai severă e dintru început subiectivă și, deci, inoperantă. Oricum subiectul mai stăruie și în cele din urmă se va găsi o cale de acces spre această uriașă mină de informații, detalii, opinii, polemici și cite și mai cite referitoare la prezența antună și postumă a celui mai complex poet român. O mostră revelatoare o constituie epistola reputatului lingvist și filolog, istoric și critic literar Sextil Pușcariu (1877—1948) trimisă celui mai strălucit exeget al operei eminesciene, G. Călinescu: Cluj, 26 iunie 1935. Mult stimată domnule Călinescu. Mulțumesc pentru cele două volume „Opera lui Eminescu“. Imi rezerv plăcerea să le citeșc, cu tot răgazul necesar, la vară și nu mă indoiesc că o voi face cu aceeași plăcere și cu același folos ca și cu ocazia lecturii studiului biografic asupra marelui poet. Cu deosebită stimă și cu cele mai bune sentimente, Sextil Pușcariu. [Domniei sale domnului G. Călinescu, Profesor. Redacția „Adevărului literar și artistic“, strada Constantin Mille, nr. 5—7]. Deși extrem de ocupat cu lucrările sale de lingvistică, Sextil Pușcariu răspunde cu promptitudine la gestul tânărului istoric și critic literar, care a avut amabilitatea, deloc convențională, de a-i trimite cele două volume din Opera lui Mihai Eminescu, II și III. Cultura. Des-

crierea operei. București, Fundația pentru literatură și artă, 1935. (Scriitori români contemporani). Prudent, ca toți cărturarilor autentici, filologul clujean nu emite nici o judecată de valoare ci, mai întii, dorește să aibă „răgazul necesar“ să parcurgă în întregime astfel de cărți ce comportă o pregătire specială. Din scrisoare rezultă că G. Călinescu îi trimisese, la momentul oportun, și Viața lui Mihai Eminescu. București, Cultura Națională, 1932, pe care o citise cu plăcere și cu folos. La o cercetare minuțioasă a ceea ce a scris Sextil Pușcariu, în domeniul istoriei literare românești, constatăm că despre cărțile lui G. Călinescu consacrate lui Eminescu nu a făcut nici un fel de aprecieri. A preferat, nu știm din ce motive, să tacă sau, uneori și mai grav, să eludeze. Nici în memoriile și nici în studiile sale numele lui G. Călinescu nu apare. Să fie o bizară amnezie? Mențiunea despre Eminescu cuprinsă în această scrisoare incită la noi investigații.

O știre inedită despre poet

De la început e necesar să precizez că nu e vorba de trecerea sau șederea lui Eminescu la Constanța, ci, în cele ce urmează, prezint o nouă mărturie despre inaugurarea monumentului lui Eminescu din orașul mai sus amintit. Recitind, de curînd, cu o atenție aparte memoriile lui Oscar Han, Dăți și pensule, am fost mișcat de repetițiile prin care a trecut monumentul lui Eminescu și autorul acestei remarcabile creații ce eternizează chipul apolinicului efeb. După unele tergiversări, nejustificate, statuia lui Eminescu a obținut dreptul la timp fiind așezată într-un loc anume ales. De la Ion Bălănescu, cel care s-a ocupat de instalarea monumentului la Constanța, ne-au rămas unele materiale prețioase privind ra-

porturile unor cărturari cu opera și biografia poetului național. Dar cine-i, de fapt, Ion Bălănescu? Ion Bălănescu a fost militar de carieră, ajungînd la gradul de contra-amiral, a publicat articole de stricte specialitate, precum și un minuscul volum de poezii, Surprize, Versuri (1898—1900), puternic influențat de lirica eminesciană, iar după moartea poetului și avocatului Ion N. Roman, a devenit președintele Comitetului Pro-Eminescu. În această ultimă calitate l s-a adresat poetului Cincinat Pavelescu rugîndu-l să participe la comemorarea lui Eminescu: Călimănești, 13 iulie 1934, Iubite Maestre, Mi s-a comunicat că inaugurarea monumentului lui Eminescu din Constanța [va avea loc] în ziua de 15 august între orele 5—7 [post]-m[eridian]. Cred că este oportun ca la această inaugurare d[umneata] să compui ceva de ocazie așa cum ai făcut și la Dumbrăveni. Îți voi face invitație la timp pentru a participa la inaugurare, însă, deocamdată, eu imi permit să-ți fac această sugestie, sigur fiind că vei lăsa gîndurile frumoase să se imbine pentru a spune pentru Eminescu citeva simțite versuri. [...] Complimente și salutări de la Tantz. Salutări dudui d[um]itale. Cu salutări cordiale. C[on]tra - Amiral Bălănescu. [Cincinat Pavelescu. Consilier la Curtea de Apel. Poet și scriitor. Brașov]. Nu putem preciza dacă Cincinat Pavelescu a participat sau nu la această solemnitate, în schimb știm cu certitudine că a trimis lui Valerian Petrescu, secretarul Comitetului Pro-Eminescu, poezia La statuia lui Eminescu (din Parcul Dumbrăveni) și patetica evocare Amintiri literare despre Leon Ghica-Dumbrăveni ce au fost incluse în Omagiu lui Mihai Eminescu. [București, Tipografia ziarului Universul, 1934], p. 125—131. (Volum editat de Comitetul „Pro-Eminescu“ sub îngrijirea d[omnului] Valerian Petrescu). Această știre inedită sporește interesul pentru reinvestigarea arhivelor publice și particulare în vederea elaborării unei cărți dedicată monumentelor lui Mihai Eminescu. Orice precizare referitoare la posteritatea lui Emi-

nescu merită să fie atent examinată. Toate aceste materiale importante sau mai puțin importante vor trebui să-și ocupe locul în marea Bibliografie Mihai Eminescu, pe care încă nu o avem, deși în curînd se vor împlini o sută de ani de cînd Eminescu a devenit sinonim cu timpul și spațiul românesc.

Autograful Sylviei Pankhurst

Nu mai e pentru nimeni nici un secret că Sylvia Pankhurst (1882—1960), ziaristă, plasticiană, poetă și mare animatoare culturală, a realizat una din cele mai izbutite traduceri ale poeziilor lui Mihai Eminescu în limba engleză. Cartea, apărută în 1930 la Londra, s-a bucurat de o prefață aparținînd lui George Bernard Shaw, precum și de introducere scrisă cu har și farmec de Nicolae Iorga. Atunci, ca și mai tîrziu, această tălmăcire a stîrnit interesul eminescologilor care au analizat-o cu discernămint și înțelegere. Autograful pe care îl semnalez aici, pentru iniția oară, nu e pe această carte, ci pe Omagiu lui Mihai Eminescu. Volum editat de comitetul „Pro-Eminescu“ sub îngrijirea d[omnului] Valerian Petrescu [București, Tipografia ziarului „Universul“, 1934]. În ce împrejurări și cui a fost oferit sint cele două necunoscute pe care trebuie să le clarific. Dar pînă atunci e necesar să transcriu acest mic document de istorie literară: În admiration of Eminescu and with esteem for the women of Rumania whose ability I see with pleasure. E. Sylvia Pankhurst. Constanța, August 16, 1934; În semn de admirație față de Eminescu și cu stimă pentru femeile din România a căror pricepere o remarc cu plăcere. E. Sylvia Pankhurst. Constanța, 16 august 1934. Se cunoaște din mărturiile lui Arcadiu Petrescu, fiul lui Valerian Petrescu, precum și din memoriile lui Oscar Han că scriitoarea engleză a participat, cu soțul și fiul, în ziua de 15 august 1934, la inaugurarea monumentului lui Eminescu de la Constanța. Aici, deși nu era înscrisă în program, a rostit una din cele mai emoționante alocuțiuni. Hail to thee bright spirit! (Salut ție spirit luminos!), stîrnind admirația tuturor celor de față cunoscători ai limbii lui Shakespeare. Această intervenție, rostită cu un autentic patetism, s-a tipărit în Omagiu lui Eminescu, atît în limba engleză, cît și în română. Textul fusese incredințat, în original, lui Valerian Petrescu, secretarul Comitetului, nu cu mult timp înainte. Printre cei ce au asistat la această înălțătoare manifestare se afla și tîrnăra profesora de filozofie Elena Muscului, care a primit autograful Sylviei Pankhurst fără să i-l ceară. Autograful, scris cu cerneală verde, deasupra titlului alocuțiunii sale, sintetizează, asemeni aforismelor, sentimentele manifestate de această mare feminisă și pacifistă față de Eminescu și femeile din România. După investigațiile întreprinse pînă acum, am constatat că mai există încă două autografe ale Sylviei Pankhurst, tot pe acest Omagiu și tot în același loc înscrise. Unul se află în biblioteca lui Valerian Petrescu, iar celălalt se găsește în biblioteca istoricului și criticului Serban Cioculescu, cel mai cunoscut bibliofil român contemporan. Primul autograf a fost publicat de Arcadiu Petrescu în revistele Secolul XX și Atelier literar, cel de-al doilea încă nu a fost incredințat tiparului. Să mai așteptăm cîva timp. Dacă de la Eminescu nu a rămas nici măcar un singur autograf pe cartea sa de Poezii (1883), deși se pare că i-ar fi dat un volum cu dedicație lui A. C. Cuza, op ce nu a fost încă semnalat, atunci consider că ar fi de tot interesul apariția unei catagrafii, cît mai riguroso adnotată, a tuturor autografelor existente pe edițiile poeziilor lui Mihai Eminescu, acest cetățean al universului, cum excelent l-a definit Sylvia Pankhurst.

Poetul național

Am întrebat cîndva pe cîțiva literați italieni ce reprezintă Dante pentru compatrioții lor. E poetul nostru național, mi-au răspuns ei. I-am descusut altădată, pe cîțiva intelectuali englezi în legătură cu Shakespeare. E poetul național al britanicilor, a sosit răspunsul. Aflîndu-mă odată la Moscova am cerut părerea colegilor ruși despre Pușkin. E poetul nostru național, spuseră ei. Cîtorva scriitori francezi care ne vizitau țara cu mai mulți ani în urmă le-am solicitat o poziție despre Victor Hugo. E poetul nostru național, imi confirmă ei așteptările. Nu la multă vreme după toate astea, plimbîndu-mă într-o seară cu lună prin Herăstrău, în tovărășia unor dascăli de românească de mult pensionați, nu știu ce-mi veni să-i întreb de Eminescu. E poetul nostru național, rupseră ei preț de o clipă tăcerea preumbldării, pentru a o reface imediat la loc. Citeva zile mai tîrziu, într-o dimineață de data asta, găsindu-mă într-un grup de tineri profesori, studenți, medici, ingineri sau ce vor fi fost, demonul maieutic m-a făcut să repet întrebarea ce o puseseam vechilor dascăli. Eminescu? zise unul fără să ezite, Eminescu este ctitorul limbii române; și nu glumea. Este omul deplin al culturii române, completă repede altul care se vede că iubea filosofia și pe filosofi; și nici el nu glumea. Este conștiința noastră de sine, suplimentă un al treilea, încă mai hotărît și fără să glumească. Este Dumnezeu românilor, in-

chise al patrulea orice posibilitate de adăugire din partea eventualilor amatori; și iarăși nu glumea, căci pînă unde s-ar fi putut glumi? Ar fi trebuit să mă bucur. Care vasăzică superlativul pentru Dante, Shakespeare, Pușkin, Hugo era „poet național“. Același era și pentru Eminescu, în viziunea vechilor dascăli ce peripatetizau prin Herăstrău. Pentru tinerii intelectuali, Eminescu era însă cu mult mai mult și chiar cu totul altceva. Ar fi trebuit să mă bucur pentru Eminescu. Și în loc să mă bucur m-am întristat, pentru mine, și pentru ei. Această deplasare de la „poetul național“ la un „cu mult mai mult“ și un „cu totul altceva“ m-a pus pe gînduri. Am înțeles destul de repede: nu pentru Eminescu o făceam, ci pentru ei înșiși. Nu Eminescu avea nevoie de atîtea supradimensiuni strivitoare, ci ei aveau nevoie de un Eminescu supradimensionat. Ca o compensație, ca un contrapunct, ca o eschivă. Ca un refuz al inghețului, ca o recunoaștere a slăbiciunii de moment, ca o speranță că Eminescu va redeveni, cîndva, „poetul național“ și atît. Am înțeles și întristîndu-mă, i-am iubit. Eram ca ei. Sint ca ei. Sintem ca ei. Dar piară oameni cu toți s-ar naște iară oameni — spune poetul. Și poate ei vor ști să răspundă scurt, fără ocolișuri și strategii: Eminescu? Este poetul nostru național!

LAURENȚIU ULICI

NICOLAE SCURTU

La mulți ani! — deci. Reluăm corespondența întreruptă o clipă, cit să ciocnim, la cumpăna dintre ani, o cupă de șampanie. Era să zicem de ambrozie, cunoscând predilecția spre zeesc a creatorului, capabil — chiar și-n noaptea de revelion — să preschimbe în retortele alchimice ale imaginației tot ce atinge. Ați dat mina cu un creator în noaptea de An Nou? Dacă da, de pe smălțul deștului lui arătător ați primit, într-o blîndă descărcare voltaică, înfurnicarea inspirației. Țineți-vă bine și evitați cît mai multă vreme atingerea cu obiectele plate, cu lucrurile comune. Plată este îmbătrînirea prematură a entuziasmului, chelirea rapidă a curajului, lenea minții și plictisul ce se lățește ca un căscat.

● **ADRIANA POPESCU** — București: „Sînt inginer stagiar la I.T.C.I. Ținînd seama că pînă acum am trăit în mediul informatic, în care literatura este prezentă doar în expresii de genul «A apărut... a-i luat-o?» sau «ai pe cineva la librărie? Mi-ar trebui...», nu știu mai nimic despre cenacluri, debuturi, concursuri de debut sau altele de genul acesta. Vă rog să-mi indicați o sursă de informare în acest sens. În privința prozei aș dori să-mi semnalăți dacă este cazul să abandonez aceste preocupări (ceea ce nu doresc), dar dacă nu am nici-o șansă cred că e mai bine să renunț, indiferent dacă vreau sau nu».

Proza Revederea, singura pe care ne-ați expedit-o, bătută la mașină pe hîrtie de calculator, ne-a consolidat ideea că sînteți informaticiana și, ceea

ce este mult mai important, că aveți talent literar. Povestirea — de nouă pagini — are haz, și nu unul gratuit, ci salinic. „Combate bine stimabilul (a)» își vine să exclami. Dialogurile curg firese, ca luate de la gura unora care se ceartă aprins, cu toate motoarele elocinței în plin. Pe ici pe colo unele schiopătări. Dați-i înainte. Peste câteva luni poate încercăm o programare în „Cenaclul literar-artistic Confluente”. Vă va fi de folos. Citez un mic paragraf din începutul prozei Revederea:

„Era vinzătoare la alimentara și visul ei dintotdeauna fusese să intre într-o familie bună, unde se citește «parimaci» și doamnele își sărută aerul din jurul urechilor. Tamara i se părea modelul desăvîrșit de doamnă, fabricat de imaginația ei, în special pentru cele

trei gesturi specifice, care o prindeau de minune. Unul era cel de a-și da ochii peste cap repede-repede, cu mina dreaptă apăsîndu-și pieptul, iar stînga căutînd un punct de sprijin, în timp ce buzele șoptesc incontinuu «Mor, mă omoară veteșta asta...». Al doilea era cel de a ține țigara între virfurile degetelor și de a sufla fumul printre buzele rotunjite în formă de inimă de porumbel, ceea ce dădea o notă de feminitate staturii ei masive, iar al treilea era felul de a pune la punct pe cineva în doi limpi și trei mișcări, luînd o atitudine băhoasă, cu pieptul voluminos împins înainte și de a rosti privîndu-și sever și de sus interlocutorul «dragă, în familia noastră nu s-a pomenit niciodată așa ceva»».

● **C. IERNUȚENI** — Reghin: Sînteți un mai vechi corespondent al revistei noastre. Scrisoarea pe care ne-o trimiteți conține un fel de comunicare științifică despre poezie. Aveți vocație de teoretician. Din pricina acestei vocații reproducem, deocamdată, un fragment din epistolă și nimic din versuri. Versurile sînt o prelungire a scrisorii.

„După cum se știe, poezia urmărește, asemeni celorlalte arte, concretizarea eului interior al artistului în simboluri perceptibile. Substanța cuvintelor se toarnă în matrițe ornamentale (figurile de stil) rezultînd astfel un complex de imagini artistice cu armonia cărora cititorul intră în rezonanță. Extins, actul poetic comportă două faze distincte: mai întîi citirea (creația propriu zisă) și apoi descifrarea (lectura). Fenomenul de respingere a poeziei de către cei mulți s-ar datora cunoașterii insuficiente a codului folosit. Pentru că poezia este, dintotdeauna, copilul minune care, neînțeles de vîrstnici, trebuie să aștepte maturizarea celor dintr-o generație cu el ca aceștia să-i aprecieze copilăria!

O încercare de sincronizare este (și) «poezia de anticipație».

1) Poezia de anticipație constă dintr-o unificare a noilor mituri consacrate de literatura/proza SF cu miturile poetice tradiționale: așadar, o improspălare a fondului liric, susceptibilă de a declanșa totodată schimbări formale.

2) Se urmărește ca prin introducerea temelor și motivelor de anticipație în poezie să se mărească forța de atracție a genului. Această creștere a interesu-

lui pentru poezia i-ar forța oarecum pe cititori să-și însușească și elementele vechi ale codului poetic.

3) Poezia de anticipație nu reprezintă o poezie a viitorului, ci o poezie a prezentului, care așteaptă viitorul».

Nu tot ce spuneți este nou, dar câteva idei au atîngere — prin modul în care le organizați — cu insolitul. V-aș sugera să aveți în vedere că poezia, chiar și cea tradițională, a cuprins întotdeauna un bun teritoriu din literatura SF. Acest SF, dacă prin S n-a prea aparținut poeziei, prin F (fantastic) i-a fost propriu. Încercați să ordonați aceste idei într-un studiu (eseu?) de 5-6 pagini dactilografiate și cine știe, poate debutați cu altceva decît v-ați propus în paginile revistei noastre.

● **FLAVIUS D.D.** — Brașov. Frumoasă încercarea de a-i dedica o poezie lui Constantin Noica. Din păcate, doar cîțelulele din opera marelui gînditor sînt de reținut din epistola dumneavoastră.

● **IONUȚ BOST** — Iași: Seriați de pară v-ați scărpinat cu stiloul. Nu la caligrafie ne referim.

● **TRANCAU ION** — Tg. Jiu: „Poate veți rezerva la sfîrșitul acestui an un mic spațiu pentru literatura umoristico-satirică. Probabil v-ați pus și întrebarea: unde ni-s epigramiștii? Ne-am cam pus-o. Și noi și alții. Și ar trebui să ne-o punem și-n alte sezoane, nu numai în cele cu piftii și callaboși. Chiar dacă scrisoarea dumneavoastră vine după fastuoasele sărbători, reproducem câteva epigrame. Unui subaltern...: „Eu cu seftu” sunt la fix! / Precizează ofensat / Da: se vede din prefix / Că e... des-interesat”. Unor gestionari: „Nu ne miră c-au prins vină, / Că lucrează mină-n mină; / Ea-n comerțul cu bucată / El în cel cu... apucată”. Unui șabist băutor: „Arde-o pasiune mare, / După cîte imi dau seama / Pentru mat este în stare / Să sacrifice și dama”.

Am primit, și-n aceste zile, creații ale elevilor gimnaziști. Ele ne întrețin convingerea, exprimată-n precedentele numere ale revistei noastre, că-n băncile școlare și univertitare șed cumînți poeți cu o expresie formată. Reproducem poezii ale unor eleve din Prahova, Galați și București.

Ioana Bizineche

elevă, clasa a XII-a, Plopeni-Prahova

Ediția de seară

sufeream
nepuțin scrie primele
litere dintr-un poem nocturn
dar dintr-o fericită greșală
m-am înșepat cu penița în inimă
și-au început să picure cuvintele.

Joi

O zi în care intîmplător mi-am amintit
de mine
m-am salutat
și-am continuat să trăiesc.

Poem pentru ochelarii bunicii

Nu știu de ce
ochelarii aceștia nu-mi pot
inspira
decît niște ochelari și viceversa pînă
cînd mă plictisesc și-mi
umplu buzunarele cu frunze
ca să mă pot simți
pentru o clipă pădure.
De fiecare dată
cînd ajung cu raționamentul aici
mă împiedic de colțul străzii
și trebuie să mă întorc
dezamăgită acasă.

Liliana Istrate

elevă, clasa a XII-a, Liceul „C. Negri” — Galați

și-aș fi putut

am tăiat firul telefonului, aș fi putut s-o fac
ați fără să sting lumina, de culoarea rufelor
atîrnate de lustră, de trandafirul cu spini galbeni,
își agață zebrele gitul, așteaptă primul
apel, se joacă de-a stilpii, și femeile își pun

deasupra lor biserici, trenul concordia anunță
venirea. (se intrerupe modelul de negru și alb),
femeile se închină cu sprijin în coate, și eu
sînt datoare ca și ele, cu toate că certitudinea
mea e doar închipuire, păcatele mele, se nclina
o zebra, ca broaștele cu sare pe ceafă, azi
papura se risipește în penele rațelor sălbatice,
am tăiat firul telefonului, e timpul să mă auzi.

în anotimpul clepsidrei

stringe-ți în taină veșmintele
plecăm
eu voi vinde ca mereu
piine pe la porți
ție și se va reproșa
abandonarea mărunții de sub dinți
(prin vene bintuie fecioria)
tu — crîmpeie de bluze rupte în jurul sinilor
aplecați spre mare-visezi
grilaj de porți cu femei stînd frumoase
n-ai putut să-ți iei un cal
să-ți mărginești strigătul
să nu-ți uiți rugăciunile
gîndind la sacrilegiul cu care
atomii îți pătrund în ceașca cu cafea
diminuîndu-i structura
să-ți pulseze creionul pe pîntec
să vezi că nu poți fi poet
tatuînd rufe-ți strimte

stringe-ți în taină veșmintele

orație de nuntă

rizi
pînă nu se găsește cineva
să bată cu pumnii în geamuri
anunțînd
că s-au făcut șiruri de ciini
în jurul casei
să-și ceară drepturile
de bărbați
tu să rizi
ca o obsesie pe burta noduroasă a nopților
cu păpușile păstrate
fără să le ascunzi zădărnicia primului pas
să cînți dintr-un singur deget
fluieratul hulit pe la colțuri
de străzi descărnatate de transparență
să ai grijă
lemnul să-ți fie nevopsit
cu insomnii hamletiene
„soarele geme iubit”
tu să nu uiți
să rizi.

Adela Dumitru

elevă, clasa a XII-a, Liceul de matematică-fizică nr. 1, București

Scrisoare către Eminescu

am fost azi-noapte
la Veneția,
candelabre ningeau bolnave
statuile sărutate de timp,
de cînd ai plecat
s-a pus taxă pe vise.
În vitrine de apă
s-au scos la vînzare
amintirile;
s-au demodat mandolinele
și acum
în apele lagunei
se răsfață țipînd
tăcerea.

Unica latură a mesei de joc

Astăzi seară ne jucăm la cărți
iubirea
împărțim egal cărțile.
Începem jocul,
arunc pe masă
o noapte,
dar și tu arunci
o zi
și-am pierdut o carte.
Scot din mincă
amintirea
dar tu pui repede
uitarea
și-ai mai luat o carte.
Pun pe masă
adevărul
tu parezi
cu o minciună
și-ai mai cîștigat o carte.
Pun jos
o întrebare,
tu-mi arunci pe masă
tăcerea
și-am mai pierdut o carte.
N-am ce face,
trebuie să joc și
ultima carte
dintr-o cută a inimii
pun jos asul: „te iubesc”,
dar din ochi
imi arunci
asul tău: „te-am iubit”.

Într-o dimineață, la Ipotești

Să ne închipuim Ipotești sub zăpadă. Un sat cotropit de zăpezi ce se tot călătorește precum anii, clipele, gândurile, puhoaietele de frunze. Ca oamenii care de sute și mii de ani au tot trecut pe-aici, prin acest sat mic, punând întrebări lumii, cerului, pădurii, cimpului. Întrebări mute, ieșite parcă din albia timpului, reluate și regăsite în mereu alte și alte răspunsuri. Nici un anotimp, parcă nici un anotimp al Ipoteștilor nu lasă locurile acestea pe unde trece o aază a lumii mai deschise și mai apropiate de Cosmos. Venită din cer, zăpada aduce cu ea cerul. Văzind Ipoteștii iarna, pe viscol, pe moină, pe uscăciune, pe zăpadă de învelit mieii sau ghiociei cei grăbiți, pe soare cu dinți sau pe cleștarul unei dimineți geroase, începi să știi de unde vin basmele poetului, de unde-și are el, poetul, toată atmosfera din proza pe care a lăsat-o limbii noastre. La Ipotești, iarna, lucrurile sînt clare, categorice, uneori începute de abruptul unei situații, a unei întâmplări. Ai senzația că tot pămîntul s-a oprit și că pe acest repaos general doar satul cu ale sale ce se mai mișcă, încet, greoi, dar în elementele-i primordiale, de bună-seamă. Cînd e zăpadă, și adesea iarna la Ipo-

tești vine zăpada — mai repede se pare decît în alte locuri din lumea noastră românească — la Ipotești, zic, n-ai senzația unei povești la gura sobei, ci a unei coboriri într-un univers de cristal în care doar materia se poate tulbura, în care sentimentele cutreieră ca-ntr-o pustietate. Cu

altfel, văzut din stația de autobuz, adică din locul unde se imbarcă navetiștii, un sat ca atîtea altele. La fel ca alte mii din Moldova, din Muntenia, din Transilvania. Oamenii la rosturile lor. Li tot întilnești și-i saluți după regula dintotdeauna a satului, și poate nu crezi că ei sînt con-

lizezi încă o dată cît de mare este puterea de transfigurare a artei, cît de mare este capacitatea poeziei de a-și asuma lumea, de a și-o face destin.

Să ne închipuim Ipotești sub zăpadă. În straiul pur venit din Cosmos. Abia de la această stare a unui sat începi să-l înțelegi și să vrei să-i numeri sentimentele. Și pui în funcțiune fluxul memoriei, și cu naivitate începi să compari, să întrebi, să cauți semne și corespondențe. Pînă nu te simți copleșit. Pînă nu te simți mîndru. Pînă nu ți se pare că atingi cu fruntea și cu mina cerul. Pînă nu dai de batera de inimă a pămîntului. Un om trece pe lingă tine și-ți dă bună dimineața. E dimineața la Ipotești, una dintre cele douăzeci și patru sau patruzeci și opt de dimineți ale lumii. E o dimineață a limbii și literaturii române. La Ipotești, ca nîcîierî altunde, ești convins de acest lucru. Că Eminescu a venit în lume în zori, iarna, sub semnul lui ianuarie și a plecat tot în zori, lăsîndu-ne nouă douăzeci și patru de ore astrale.

EUGEN MIHĂESCU

greu iei seama, tu, cel venit din alte părți, la viața cotidiană a satului torcînd tîhnă în căușul unei văi și care, totuși, nu stă îndeajuns pe pămînt, ci nevăzute funii îl țîn de cer. Cercetat de pe șoseaua ce duce la Dorohoi, satul lui Eminescu dă spre o acuarelă imaginînd o pădure ce arată vie și-acum cînd s-a făcut de piatră. Dinspre dealul Călineștilor — aici poetul are neamuri încă din veac — Ipoteștii s-ar găsi la capătul unui coborîș ce tot dă a se termina și nu se mai termină nici chiar în poarta Eminovicilor. Satul este, de

sătenii lui Eminescu. Ce-ai fi crezut? Luceafărul, seara, răsare și la Ipotești. Îl vezi clipind, nu prea sus, chemător. Sub el, aici, într-un sat din această lume, într-un sat din Europa — sînt zeci de mii pe bătrînul nostru continent — s-a născut și a crescut un român genial. Încerc să-mi dau seama dacă în toată Moldova mi s-a mai părut un sat coborît într-alt în adînc. Într-un miez al pămîntului. În locul unde huma hrănește. Să fi avut această humă vreun rol în tot ce s-a născut de-aici? Simple speculații, desigur. La Ipotești re-

TABELA de MARCAȘ

De toate, pentru toți

E-al naibii de rău fără fotbal, nu? Stai așa, la gura sobei, mesteci soriciul ca pe chewing-gum și-ți amintești de toate cele, care-au făcut mărirea și decăderea socerului nostru în „opzeșapte“! Nu, nu vă speriați, că nu le iau la rînd din nou! Le știm cu toții pe de rost și ne-am obișnuit de-acum ca anii fotbalistici să cam semene-nre ei, ca două picături de apă (chioară)! Tocmai de-aceea, umblă zvonul că la federație se fac schimbări. Nu radicale, da' oricum, pe ici-pe colo... Aflu, bunăoară, că Ion Alexandrescu, fost la Steaua, trece vicepreședinte de onoare-n F.R.F. și vestea asta mă incîntă de puțin cît o calificare la un „mundial“! Mai aflu, deocamdată tot așa, discret, neoficial, că se întoarce-n federație și ex-federatul și ex-rapidistul Daniel Lăzărescu (și iar mă bucur sincer), și că Jenei rămîne la echipa națională, cel puțin pînă la plenara F.R.F. Care plenară se amină cu o frenezie demnă de o cauză mai bună, ultimul termen de infățisare fiind douăzeci și ceva ale lunii în curs. Probabil că plenara e legată, mai nou, de perioada de transferări, oamenii de fotbal avînd și ei nevoie de dezlegări, pentru a se lega (sufletește) și de F.R.F. Cît despre transferările în sine, mari taine nu sînt de dezvăluit. Știu sigur că vreo două-trei talente craiovene vor lua Calea Bucureștilor (să li se dea, cred unii, o șansă și mai mare!), mai știu că renumitul Profesor Constantin a sosit în Bănie pe postul lui Oțet, că Rapidul se-ntărește, că Dinamo și Victoria își continuă campaniile de înlînire, că Petrolul umblă după oamenii pe care-i merită etc. etc. Nume nu mă-nucumet să vă dau, că se pot schimba și-n ultima clipă, după rîtualul binecunoscut, dar vă pot asigura că numărul transferurilor mai spectaculoase nu va fi mai mic decît anul trecut. În sfîrșit, la vremea asta, cînd echipele s-au pus din nou pe treabă, deschizînd cu tema 1 — „febra musculară“ — e cazul să ne amintim că Doru Cămătaru va încălta la Monte Carlo în ziua de 21. „Gheața de aur“ a Europei. Acu' un an, în iarnă, la Monte Carlo, Steaua cîștiga „Super Cupa“, acum e rîndul clubului Dinamo să primească tot acolo un trofeu continental, de unde se vede clar că tradiționala rivalitate a fotbalului nostru nu se rezumă la campionatul intern, avînd o amploare cel puțin europeană. Și ce ne place!...

HORIA ALEXANDRESCU

Redescoperirea muzeelor

MIHAI EMINESCU de ION IRIMESCU, 1954

Multi artiști, mai cu seamă sculptori, au fost atrași de dorința de a realiza un portret al lui Mihai Eminescu dar, de multe ori, complexitatea genului, implicațiile și bogăția sugestiilor propuse de viața și mai ales opera poetului nu au putut fi evocate cu pregnanță. Cîțiva sculptori români însă, au reușit să se apropie cu sensibilitate și intuiție artistică de motivul portretului eminescian, reușind să realizeze lucrări reprezentative, de referință în istoria artei naționale. Așa sînt

statuile lui Gheorghe Anghel, Oscar Han, Ovidiu Maitec, Ion Jalea, sau bustul lui Franz Storck și Ion Irimescu.

Lucrarea lui Irimescu reprezintă una dintre variantele pentru proiectul unui monument dedicat Luceafărului poeziei românești; pentru el, artistul a ales formula unei tîmpe clasice ca impostare spațială, ca recuzită și romancescă ca sugestie a genului. Chipul are o expresie concentrată, meditativă, întoarsă spre lăuntru firi. Prin soluțiile găsire imbrăcămîntii, autorul a intențio-

nat și a reușit să imprime poetului atitudinea unui tribun, a unui revoluționar ce se avîntă cu pieptul înainte în viltoarea luptei.

Realizat într-o perioadă cînd, pe Ion Irimescu l-au preocupat portretele marilor personalități ale culturii noastre, „Mihai Eminescu“ este un model de înțelegere și rezolvare artistică a unuia dintre cele mai dificile subiecte ale artei plastice românești contemporane. În ipostaza sa faustică, acest portret face pendant altei capodopere ieșite din truda și talentul lui Ion Irimescu, „Enescu“ văzut ca o ipostază a melancoliei.

SIMONA VĂRZARU

Gabriel Garcia Márquez

Cu ajutorul fiicelor, construite pe același calapod, a reușit cît a fost cu putință, să păstreze locurile la masa de onoare, cu doctorul Juvenal Urbino în centru și arhiepiscopul Obdulio y Rey la dreapta sa. Fermina Daza s-a așezat alături de soțul său, cum făcea de obicei, de teamă să nu adoarmă în timpul mesei sau să-și verse supa pe revere. Locul de vizavi l-a ocupat doctorul Lacides Olivella, un bărbat de cincizeci de ani cu aere feminine, foarte bine conservat, al cărui spirit sărbătoresc nu avea nimic de a face cu diagnosticalele sale corecte. Restul mesei s-a completat cu autoritățile provinciale și municipale, și cu regina frumuseții din anul anterior, pe care guvernatorul a adus-o de braț ca să și-o așeze alături. Cu toate că nu era obiceiul de a pretinde în invitații să aibă o tîmpută anume, cu atît mai puțin la un dejun la iarbă verde, femeile purtau rochii de seară cu podoabe de pietre prețioase, în timp ce majoritatea bărbaților erau îmbrăcați în haine de culoare închisă și cu cravată neagră, iar unii aveau redingote din postav. Numai cei foarte umblați, și printre ei doctorul Urbino, purtau haine de zi. La fiecare loc exista o copie a meniului în franceză și cu vignete aurite.

Doamna Olivella, îngrijorată de ravagiile căldurii, a cutreierat casa rugîndu-i să-și scoată jachetele ca să poată lua masa, dar nimeni n-a îndrăznit să dea primul exemplu. Arhiepiscopul i-a atras atenția doctorului Urbino că acela era, într-un fel, un dejun istoric: acolo se aflau pentru prima oară împreună la aceeași masă, cicatri-

zate rănile și risipite urile, cele două bande ale războaielor civile care însinguraseră țara după independență. Acest gînd coincidea cu entuziasmul liberalilor, mai cu seamă al celor tineri, care reușiseră să aleagă un președinte din partidul lor, după patruzeci și cinci de ani de hegemonie conservatoare. Doctorul Urbino nu era de acord: un președinte liberal nu i se părea nici mai mult, nici mai puțin decît un președinte conservator, doar că era mai prost îmbrăcat. Cu toate astea, nu a vrut să-l contrazică pe arhiepiscop. Deși i-ar fi plăcut să-i atragă atenția că nimeni nu se afla la acel dejun pentru ceea ce gîndea, ci pentru meritele strămoșilor săi, iar el fusese totdeauna deasupra hazardului politicii și a ororilor războiului. Privit așa, într-adevăr, nu lipsea nimeni.

Ploaia torențială a încetat dintr-o dată, așa cum începuse, iar soarele s-a aprins imediat pe cerul fără nori, dar vijelia fusese atît de violentă încît scosese din rădăcini cîțiva arbori, iar apa transformase grădina într-o baltă. Dezastrul cel mai mare se petrecuse la bucătărie. Mai multe vetre cu lemne fuseseră construite din cărămizi în partea din spate a casei, în aer liber, și de-abia dacă bucătării avuseseră timp să pună căldările la adăpost de ploaie. Au pierdut un timp prețios ca să scoată apa din bucătăria inundată și ca să improvizeze alte vetre în galeria din spatele casei. La ora unu după amiază însă urgența fusese rezolvată și nu mai lipsea decît desertul comandat călugărilor de la Santa Clara, care promiseseră să-l trîmîtă înainte de unsprezece. Se temeau că piriul ce insoțea drumul

rogal își ieșise din matcă, așa cum se întimpla în iernile mai puțin blinde, iar în acest caz nu era cu putință să se conteze pe dulciuri înainte de două ore. Imediat ce a stat ploaia au deschis ferestrele, iar încăperile s-au răcorit cu aerul purificat de pucioasa furtunii. Orchestra a început să execute programul de valsuri pe terasa porticului, dar asta nu a făcut decît să mărească neliniștea, pentru că rezonanța alăturilor înlăuntrul casei îi obliga să vorbească prin strigăte. Obosită de așteptare, cu surisul gata să-i dea în lacrimi, Aminta de Olivella a poruncit să fie servit dejunul.

Grupul de la Școala de Belle Arte a inițiat concertul, în mijlocul unei liniști grave care s-a menținut pentru primele măsuri din *La Chasse*, de Mozart. Cu toate glasurile din ce în ce mai înalte și mai confuze, și în ciuda deranjului pe care-l făceau servitorii negri ai lui don Sancho, cel care de-abia se strecurau printre mese cu tăvile aburinde, doctorul Urbino a reușit să-și păstreze un canal deschis pentru muzică pînă la sfîrșitul programului. Puterea sa de concentrare slăbise an de an, pînă într-atît încît trebuia să noteze pe hirtie fiecare mutare la șah ca să știe încotro mergea. Cu toate astea, încă era în stare să susțină o conversație serioasă, fără să piardă firul unui concert, deși nu mai ajungea la extremele magistrale ale unui dirijor de orchestră german, mare prieten al său pe vremea cînd se afla în Austria, cel care citea partitura lui Don Giovanni în timp ce asculta Tannhäuser.

Cea de-a doua piesă a programului, care a fost *Moartea și copilul*, de Schubert, i s-a părut executată cu un dra-

matism facil. În timp ce o asculta cu mare greutate, prin zgomotul nou al tacimurilor în farfurii, își menținea privirea fixă asupra unui tînar cu fața împurpurată care l-a salutată cu o înclinare a capului. Îl văzuse fără îndoielă undeva, dar nu-și amintea unde. I se întimpla adeseori, mai cu seamă cu numele persoanelor, chiar și al celor mai cunoscute, sau cu o melodie de altădată, iar acest lucru îi provoca o teamă atît de groznică, încît într-o noapte se rugase să moară decît s-o suporte pînă în zori. Era gata să atingă acest stadiu cînd o străfulgerare mîloasă i-a luminat memoria: băiatul fusese elevul său în anul precedent. L-a surprins văzîndu-l aici, în regatul celor aleși, dar doctorul Olivella i-a amintit că era fiul ministrului Higienei, și venise să progătească o teză de medicină legală. Doctorul Juvenal Urbino i-a adresat un salut vesel cu mina, iar tînarul medic s-a ridicat în picioare și i-a răspuns cu o reverență. Dar nici atunci și niciodată nu și-a dat seama că el era practicantul care îl însoțise în acea dimineață în casa lui Jeremiah de Saint-Amour.

Alinat de încă o victorie asupra bătrîneții, s-a abandonat lirismului diafan și fluid al ultimei piese din program, pe care nu a putut-o identifica.

În românește de MIRUNA IONESCU

(Va urma)

Marea școală artistică românească

Cei mai tineri muzicieni

Cum se formează un muzician, din ce aluat este plămădit, de ce se îndreaptă într-o anumită direcție: iată probleme esențiale pentru cel ce încearcă să consume succese internaționale ale tinerilor români în anul care s-a încheiat. Gîndind la o asemenea rememorare de reușite, în mod normal melomanul așează laureații unor competiții de prestigiu printre copiii care fac excepție de la regula evoluției generației pe care o reprezintă. Dar purtătorii unor lauri nu trebuie să fie neapărat copii-minune. Deci nu copiii-minune, ci „micii meșteri mari” ne interesează, nu cei care muncesc în loc să se joace, ci tinerii artiști capabili să urce treptele măiestriei într-o obiectivă aprecierilor noastre, în sistemul de ierarhizare valorică ce caracterizează o epocă mai recentă din istoria muzicii — sistemul competițional.

Un rol esențial — în tot acest edificiu — îl ocupă ideea de confruntare. Fie că este vorba de apariția pe scenă, cînd înveți să-ți controlezi reacțiile, reflexele în fața publicului, să cunoști actul artistic în sine, fie că scopul îl constituie premiul unui concurs, activitatea concertistică este începută foarte timpuriu, uneori chiar de la vîrsta clasei I. Competiții în cadrul școlar, mai tirziu recitaluri, concerte cu orchestra, participări la Gale, Cursuri de vară, festivaluri, concursuri interjudețene, toate acestea compun perimetrul vieții noastre muzicale, afirmă și promovează tineri care — pe plan internațional — vor transmite mesajul școlii românești interpretative. Așadar, toți cei prezenți în rîndurile de față au trecut prin aceste etape, fiind laureați ai Concursurilor pe meserii. Lira de aur ș.a. — integrate Festivalului național „Cîntarea României”.

A urmat o nouă experiență — aceea a comparației cu nivelul muzical al altor țări, relevînd locul pe care ne situăm în acest context, precum și curentul general de opinii în arta interpretativă. Nu este inutil să repetăm o constatare a anilor trecuți, aceea că România se manifestă printre țările de performanță și în ceea ce privește talentele muzicale. Vom parcurge progresiv traseul propus, pornind de la cei mai mici — aflați la primul lor trofeu internațional, ajungînd apoi la tineri deja consacrați, cărora anul 1987 le-a îmbogățit palmaresul. Observația care se impune — de la bun-început — este calitatea celor riguros selectați pentru a ne reprezenta în Italia, Franța, Austria, Elveția, R.F.G., Cehoslovacia, calitate reflectată în premiile obținute de marea majoritate a participanților români.

Un concurs cu premii absolute

Să începem cu Stresa — Italia (5-13 aprilie) concurs structurat pe categorii de vîrstă de la 6-7 pînă la 27 de ani. Din relatarea profesoarei Carmen Manea (de la Liceul bucureștean „George Enescu”), prezentă pentru a treia oară la Stresa, și invitată ca membră a juriului din 1987, am aflat despre sporirea gradului de dificultate și exigență comparativ cu edițiile trecute. Comisia — constituită din instrumentiști de renume — nu a acordat premiile importante dacă a considerat că, la secția respectivă, nu era cazul. Și totuși, cu tot numărul mare al concurenților din 14 țări, micii violoniști și pianisti români au impresionat prin buna lor pregătire profesională, prin promptitudinea și rapiditatea cu care s-au adaptat momentului. Astfel, pianistele **Eva Cusmir** (cl. VII — Iași) — premiul I la grupa D și **Adela Maria Pleșca** (cl. XI — Cluj-Napoca) — premiul I absolut (notat cu procentul maxim de 100%), la grupa E au învățat în 2-3 zile piesa obligatorie din program, fiind apreciate tocmai pentru interpretarea acesteia. Și dacă pînă la 12 ani prezentarea candidaților avea un aspect mai degrabă eterogen, fiind vorba de copii ce de-abia și-au așezat mîna pe instrument, concurența s-a intensificat în grupele mai mari. Totodată, a fost mai bine cîntat un repertoriu de anvergură solistică, de virtuozitate (cum ar fi „Rondo capriccioso” pentru pian de Mendelssohn-Bartholdy), decît unul de profunzime („Ciaccona” pentru vioară solo de Bach, de exemplu), aceasta subliniind tendința spre spectaculozitate, mai puțin spre introspecție și pătrundere în auten-

tica valoare a textului muzical. Desigur, aceste probleme apar la vîrsta adolescenței și — probabil — organizarea concursurilor pentru copii are în vedere tocmai acomodarea cu instrumentul, consolidarea tehnicii adecvate.

Tot la pian, **Alberta Alexandrescu** (cl. VII — București), a obținut premiul I (grupa C), iar gemenele **Antonia** și **Laura Puiu** (cl. IV — București) premiul III la 4 mîini, dar și premiul II fiecare — în cadrul grupei B. Continuăm enumerarea cu violoniștii **Bogdan Dumitrescu** (cl. IV — Iași) — premiul II, **Florica Grigoraș** (cl. IV — București) și **Cătălin Mugur** (cl. VI — București) — ambii: premiul I ambosult (A). Întrebînd-o pe **Florica Grigoraș** ce i-a plăcut mai mult în concurs, mi-a mărturisit — cu spontaneitatea proprie vîrstei — preferința ei pentru... Gala laureaților (la care au cîntat numai „premiuții absoluți”), apoi mi-a spus că acest prim succes internațional al ei o îndeamnă spre o muncă și mai serioasă. A ținut în mod expres să-i mulțumească profesorului ei Mircea Constantinescu (Liceul de artă „G. Enescu”) care — să nu uităm — mai numără printre elevii săi încă doi „eroi”: pe **Cătălin Mugur** și pe **Cosmin-Horațiu Stoica** (cl. VIII — București) — premiul I (B). Considerat drept unul din cei mai buni violoniști de la Stresa, **Dan-Claudiu Vornicelu** (cl. VIII — București) adaugă la distincțiile cucerite anterior în Polonia (la „Wieniawski” — premiul D), premiul I absolut (B), numele său — deja cunoscut — răsună încă o dată printre evenimentele muzicale bucureștene. Mențiunea de onoare acordată de comisia de la Stresa determină Televiziunea italiană să-l filmeze și să-l transmită pe primul canal cu un „Capriciu” de Paganini, continuînd simbolic seria succesorilor lui Dan-Claudiu Vornicelu pe micul ecran, după ce — acum cîțiva ani — îi confundam chipul cu cel al copilului „Enescu” din filmul „Săteasca”.

Sînt oare acești minunați copii „copii-minune”? Am stat de vorbă cu mare parte dintre ei, și cred că sînt mai mult decît atît: reprezintă însuși viitorul muzical al țării și nu strălucirea unei clipe, își sacrifică ore, zile, luni din primăvara vieții, maturizîndu-se înainte de vreme pentru ca vara împlinirilor să fie pe deplin roditoare.

Întimplător, am asistat recent în Sala Enescu a Conservatorului bucureștean la recitalurile susținute de elevii ai Liceului: mi-am amintit de aplombul și dezinvolura **Florica Grigoraș**, de vizibilitatea sa înclinație pentru muzică în plăcerea de a cînta, sau de **Cosmin-Horațiu Stoica** — cu ușurință violonistică nativă, cu un sunet expresiv, pătrunzător. Și tot atunci am ascultat-o pe **Cristina Buciu** (cl. XII — București), împreună cu **Rodica-Monica Harđa** (cl. XII — Cluj-Napoca) laurate ale grupei D, respectiv cu premiul II și III (primul premiu nu s-a acordat). Referitor la **Cristina Buciu**, rafinamentul violonisticii sale lasă să se întrevadă inteligența și deschiderea spre orizontul artistic — oglindite în arcuirea frazei, în avînturile melodice ale Concertului de Mendelssohn. Deja despre absolventa (în curînd) de liceu se poate vorbi ca despre o tinără interpretă cu trăsături bine conturate, aflată într-o fază de finalizare semnificativă pentru devenirea sa ulterioară.

Maestri în competiții de notorietate mondială

Participare românească notabilă și la alte confruntări muzicale importante: la Senigallia, Salerno, Catanzaro — pentru a rămîne tot în peisajul italian, la München și Hamburg (R.F.G.). Prin aceste ultime două competiții trecem — însă — în rîndul celor de notorietate mondială, de complexitate relevată de repertoriul fixat, de succesiunea probelor și, bineînțeles, de cotele valorice înalte la care se situează concurenții (spre exemplificare, aici, termenii de comparație se aplică unor artiști formați (aproximativ între 20-33 de ani), cu experiența scenei, a confruntării, cu rezistența psihică necesară, fără a mai vorbi de pregătirea profesională, de la sine-înțeleasă. Astfel, cu atît mai mare este meritul tinerilor români ce s-au impus atenției juriului și publicului respectiv: violoniștii **Gabriel Croitoru** — premiul II la concursul „Franciscatti” (Franța) și **Luminița Burea** — laureată la Sion (Franța), cîntărețele **Felicia Filip** — premiul II, Premiul Mozart și Premiul japonez la Concursul de canto de la Viena (Austria) și **Maria Diaconu** — premiul II, Premiul de popularitate al ziarului „Kurier” la aceeași competiție. Pentru muzica de cameră se remarcă

premiul III la Martigny (Elveția) — obținut de trio-ul de suflători **Surinx** al Filarmonicii din Bacău (**Dorel Baicu** — flaut, **Dorin Gliga** — oboi, **Pavel Ionescu** — fagot), precum și participarea aceluiași trio împreună cu pianistul **Mihai Ungureanu** la Festivalul de muzică de cameră de la Barletta (Italia), sau prezența trio-ului **Cantabile** (tot de la Filarmonica din Bacău), la Concursul de la Florența, și a cvartetului **Serioso** la „Paolo Borghiani” (Italia).

Desigur — o simplă enumerare care vorbește de la sine despre fondul valoric acumulat și în anul trecut, parte din trasee artistice ale generațiilor în curs de afirmare. Voi reveni asupra unor din cei citați, pe care am avut ocazia să-i ascult, pentru a da mai multă concretețe elementelor informaționale precedente. Așadar, memoria cronicarului se reimprospătează la noul contact cu aceste nume: în acest sens, aș considera — la o selecție proprie — că prim-planul anului 1987 este reprezentat în circuitul competițional de doi tineri maestri — **Gabriel Croitoru** și **Felicia Filip**. **Gabriel Croitoru** (membru al Filarmonicii din Ploiești) este binecunoscut „Supliment”-ului dintr-unul din cenaclurile la care a fost invitat să cînte. Tehnicitatea desăvirșită, profesionalismul fără reproș l-au situat pe tinărul violonist pe unul din locurile importante în manifestarea muzicală românească, dar și internațională — oglindită în premiile sale de la „Henryk Wieniawski” 1979, „Fritz Kreisler” 1983, „Jacques Thibaud” 1984, Sion 1985 și „Niccolò Paganini” 1985. Concursul din Aix-en-Provence de anul acesta („Franciscatti”) îi oferă o nouă satisfacție proaspăt-absolventului de Conservator, cu atît mai mult cu cît el a „epuizat” aproape toate competițiile violonistice prestigioase din Europa.

Am fost în sală cînd soprana **Felicia Filip** debuta pe scena Operei Române din București în **Povestirile lui Hoffmann** (J. Offenbach) în rolul Antoniei, cu o voce amplă, penetrantă, intruchipînd imaginea delicată, generoasă a celei de-a doua iubite a lui Hoffmann, care, din prea-plinul pasiunii ei pentru muzică își va găsi moartea... Sau atunci cînd solista Teatrului muzical din Brașov era acompaniată de orchestra Radioteleviziunii (Studiul de concerte) în două arii ale Constanței din „Răpirea din serai”: un glas cristalin, curat, care i-a adus, trofeul Mozart.

Iată — prin urmare — exponenții artei noastre tinere, pe care întotdeauna ne bucurăm să-i ascultăm, deoarece ne confirmă speranțele și — de ce nu — avem ceva de învățat de la ei, în felul cum imaginația interpretului îmbracă textul muzical, dezvăluind mesajul transfigurat al compozitorului. În planul abstract, de „arhitectură sonoră care curge” în timp, ce înseamnă oare actul interpretativ decît întîlnirea unei trăiri cu alta, corespondența unui vis cu cel formulat poate la secole distanță, dar pe care-l simți atît de aproape încercînd să-l exprimi.

Să revenim, însă, la realitatea incursiunii propuse, și aș continua cu alte notabile prezente românești la Festivaluri internaționale: violonista **Cristina Anghelescu** într-unul din concertele „Primăverii la Praga”, flautistul **Ion Bogdan Ștefănescu** la Festivalul laureaților concursului de înregistrări muzicale „Concertino — Praga” — ca detinător al premiului I la ediția din 1986.

De aici începe — de fapt — adevărata mare problemă: a desfășurării unor cariere muzicale care să se plaseze la altitudinea premiilor cucerite. În dinamica modalităților de manifestare caracteristice pentru viața muzicală pe plan mai larg, obținerea unor distincții este — în mod cert — „certificatul de garanție” care recomandă atenției specialiștilor și marelui public noi nume. Maestrii noștri de astăzi au trecut, aproape toți, prin această filieră, dovedind prin tot ceea ce au făcut în perioada ulterioară că promisiunile se pot transforma în certitudini. De la Ion Voicu la Eugenia Moldoveanu, de la Valentin Gheorghiu la Horia Andreescu, de la Dan Grigore la Liliana Ciobanu, asemenea referințe pot pleda pentru semnificativitatea continuității pe un parcurs marcat de momente de maximă strălucire. Deci, marea realizare nu înseamnă obținerea unei diplome de laureat ca etapă ce încheie o evoluție. Tinerii amintiți în rîndurile de mai sus se obligă la mult mai mult odată cu victoriile competiționale. Urmează orele de studiu și concertele în fața publicului, acest autentic juriu pentru oricare artist. Cum vor fi mai tirziu? Firește, nu ne lăsăm fascinați de melcoirii numiți copii-minune, ci așteptăm ascensiunile serioase spre măiestrie. Ascensiuni de care nu ne indoim.

VALENTINA SANDU

Dan-Claudiu Vornicelu, elev în clasa a VIII-a, a fost considerat unul dintre cei mai buni violoniști în concursul de la Stresa și, prin urmare, a concertat la Televiziunea italiană, interpretînd un „Capriciu” de Paganini

Cristina Buciu, adică o tinără ce se remarcă printr-o violonistică de mare rafinament, inteligentă și avîntată melodic

Cătălin Mugur este talentat cît pentru Premiul I absolut

Violonistei Florica Grigoraș, elevă în clasa a IV-a, îi place Gala laureaților. Și nu fără motive personale: în Gala cîntă numai „premiuții absoluți”, adică și ea

